

Univerzita Karlova
Filozofická fakulta

Ústav románských studií

Bakalářská práce

Noemi Anna Stiborová

Evaluativní pragmatické markátory ve španělštině a jejich české protějšky

Evaluative pragmatic markers in Spanish and their respondents in
Czech

Poděkování

Chtěla bych velmi poděkovat paní Mgr. Adéle Smažikové za její pomoc a trpělivost, za cenné rady a povzbudivé komentáře a především za čas, který mi během psaní této práce věnovala. Také děkuji své rodině a Bohu za to, že mi dal sílu, abych tuto práci mohla dokončit.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 26. července 2022

.....

Abstrakt

Tato práce se zabývá evaluativními pragmatickými markátory ve španělštině. Vymezuje je na základě literatury ze španělského i českého prostředí. Taktéž definuje modální význam evaluativní. Soustředí se především na analýzu vybraných markátorů (*afortunadamente*, *desafortunadamente*, *desgraciadamente*, *lamentablemente*, *por desgracia* a *por suerte*) v korpusu InterCorp a popisuje jejich překlady do češtiny. České protějšky charakterizuje jako emocionální částice. Dále shrnuje klasifikace španělských pragmatických markátorů a věnuje se evaluativním výpovědním adverbiím ve španělštině. Vše opírá o dostupnou relevantní literaturu. Okrajově se zaměřuje na postavení markátorů ve větě. Dochází k závěru, že kladné pragmatické markátory *por suerte* a *afortunadamente* se nejčastěji překládají jako *naštěstí*. Nejfrekventovanější protějšky ostatních, významově záporných markátorů, jsou *bohužel* a *naneštěstí*.

Klíčová slova:

Pragmatické markátory, modální význam evaluativní, výpověď, korpus, španělština

Abstract

This thesis deals with evaluative pragmatic markers in Spanish. It delimits them on the basis of literature from both Spanish and Czech ambient. Likewise, it defines the evaluative modal meaning. It concentrates primarily on the analysis of selected markers (*afortunadamente*, *desafortunadamente*, *desgraciadamente*, *lamentablemente*, *por desgracia* a *por suerte*) in the corpus InterCorp and it describes their translations to Czech. It characterizes the Czech respondents as emotional particles. Also, it summarizes clasifications of Spanish pragmatic markers and pays attention to evaluative adverbs of utterance in Spanish. Everything is based on the accessible relevant literature. Partly, the work focuses on the position of the markers in a sentence. It comes to a conclusion that the positive pragmatic markers *por suerte* and *afortunadamente* are mostly translated as *naštěstí*. The most frequent respondents of the other, semantically negative markers, are *bohužel* and *naneštěstí*.

Key words:

Pragmatic markers, modal meaning evaluative, utterance, corpus, Spanish

Obsah

1. ÚVOD.....	8
2. PRAGMATIKA.....	9
3. PRAGMATICKÉ MARKÁTORY.....	11
3.1 Charakteristika pragmatických markátorů.....	11
3.2 Klasifikace pragmatických markátorů.....	13
3.3 Pragmatické markátory v češtině.....	16
4. VĚTNÁ, VÝPOVĚDNÍ, EVALUATIVNÍ ADVERBIA.....	19
5. CHARAKTERISTIKA METODY.....	22
5.1 InterCorp.....	22
5.2 Postup při analýze.....	23
5.3 Zachycení výsledků.....	23
6. EVALUATIVNÍ PRAGMATICKÉ MARKÁTORY.....	25
6.1 Afortunadamente.....	25
6.2 Desafortunadamente.....	29
6.3 Desgraciadamente.....	32
6.4 Lamentablemente.....	38
6.5 Por desgracia.....	42
6.6 Por suerte.....	49
7. ZÁVĚR.....	56
RESUMÉ.....	59
RESUMEN.....	61
BIBLIOGRAFIE.....	63

Seznam použitých zkratek

ČNK	Český národní korpus
DLE	Diccionario de la lengua española
MV	modální význam
NGLE	Nueva gramática de la lengua española
PM	pragmatický markátor
RAE	Real Academia Española (Královská španělská akademie)
ÚČNK	Ústav Českého národního korpusu
ÚJČ	Ústav pro jazyk český

1. ÚVOD

Pragmatika je lingvistickou disciplínou, jež vzniká v 60. letech minulého století. Od té doby přitahuje stále větší pozornost. Témata, jimiž se zabývá, jsou zajímavá a nová tak jako ona sama. Navíc se jedná o jevy stále úplně neprobádané. Jedním z témat, kterým věnuje pozornost, jsou pragmatické markátory. Pragmatické markátory jsou výrazy, jež modifikují výpovědi, kterých jsou součástí, aniž by se nějak syntakticky do věty zapojovaly nebo přispívaly výrazně významem. Napomáhají však k tomu, aby sdělení byla srozumitelnější.

Tato práce se zaměřuje na pragmatické markátory evaluativní. Její cíl spočívá v jejich definici a v charakteristice českých protějšků těchto markátorů. Součástí práce je analýza evaluativních pragmatických markátorů v korpusu InterCorp, jejímž hlavním cílem je zjistit, jakým způsobem se tyto markátory překládají do češtiny.

Na začátku práce vymezujeme předmět zájmu lingvistické pragmatiky. V další kapitole se věnujeme charakteristice pragmatických markátorů, jakým způsobem je možné je definovat a jak můžeme popsat jejich vlastnosti. Uvádíme, že pojetí je více, a jako příklad představujeme dvě různé klasifikace pragmatických markátorů – klasifikaci Bohumila Zavadila a klasifikaci Josého Portolése a Maríi Antonii Martín Zorraquino. Následně popisujeme situaci v češtině, která pragmatické markátory nerozlišuje, ale má částice, jež zastávají v promluvě podobnou funkci. Uvádíme tedy dělení českých částic.

Ve čtvrté kapitole se věnujeme problematice větných adverbii ve španělštině a jejich dělení. Vysvětlujeme pojem výpovědní adverbium a zaměřujeme se na adverbium evaluativní. Následující kapitola popisuje korpus InterCorp, který budeme používat pro analýzu evaluativních pragmatických markátorů. Taktéž uvádí způsob, jakým budeme během analýzy postupovat a jak budeme následně zachycovat výsledky.

Šestá kapitola obsahuje výsledky jednotlivých analýz. Představujeme a popisujeme zde překlady zachycené do tabulky, uvádíme příklady z korpusu a grafem ilustrujeme postavení jednotlivých markátorů ve větě. Analyzovanými pragmatickými markátory v této práci jsou: *afortunadamente*, *desafortunadamente*, *desgraciadamente*, *lamentablemente*, *por desgracia* a *por suerte*. V závěru shrnujeme výsledky, ke kterým jsme analýzou dospěli.

2. PRAGMATIKA

Pragmatika je lingvistická disciplína, vymezit, čím přesně se zabývá, není ale úplně snadné. Pojetí se liší a různí odborníci řadí do pragmatiky různé jevy. Většina z nich však charakterizuje pragmatiku jako disciplínu, jež se zabývá užíváním jazyka, soustředí se na fungování jazyka ve společnosti, věnuje pozornost roli kulturního a sociálního kontextu v tomto procesu atd. (Hirschová, 2013, s. 12).

Jedním z důvodů, proč není jednoduché pragmatiku definovat, je způsob, jakým vznikla. Pragmatika vzniká v 60. letech 20. století na základě potřeby věnovat pozornost i jevům, které se nacházely mimo předmět zájmu gramatických zkoumání (Portolés, 2004, s. 22). Řečeno s mírnou nadsázkou, to, s čím si sémantika nebo syntax nevěděly rady, předhodily pragmatice (Reyes, 1995, s. 23). Tak vše lingvistické, jemuž se nebylo možné věnovat s vědeckou přesností, skončilo v záběru pragmatiky, jež se tímto způsobem dostala k různorodým problémům a otázkám, kterými se dnes zabývá, a nástrojům, kterých využívá (Portolés, 2004, s. 22).

Dalším důvodem je velké množství teoretických a metodologických pramenů, které nejsou jednotné a definují pragmatiku různě. José Portolés (2004) uvádí tři základní pojetí pragmatiky:

1) Pragmatika jako mentální schopnost a kognitivní věda v úzkém vztahu se sémantikou

Mezi pragmatikou a sémantikou, lingvistickou disciplínou studující význam, je poměrně úzký vztah. Dá se říct, že pragmatika analyzuje význam sdělení v různých kontextech a situacích; zabývá se tou částí významu, která překračuje čistý slovníkový význam slov. Například, když nám někdo řekne „Mám žízeň“, v jistém kontextu můžeme výpověď pochopit jako žádost o vodu. Pragmatika je tak schopnost mysli, která umožňuje právě tento specifický typ lidské komunikace, kdy pod vyřčenou větou rozumíme něco jiného, než je součet slovníkových významů slov tvořících danou větu. A zároveň je pragmatika disciplínou kognitivní vědy, jež zkoumá fungování této schopnosti. Toto pojetí pragmatiky sice umožňuje jasné vymezení předmětu zájmu, na druhou stranu však nezahrnuje řadu problémů užívání jazyka, jež nesouvisí s kontextuálně obohacenými významy (Portolés, 2004, s. 22-23).

2) Pragmatika jako komunikativní kompetence

Podle některých autorů je pragmatika spojena s komunikativní kompetencí. Komunikativní kompetence je to, co mluvčí potřebuje vědět, aby se úspěšně domluvil v sociálně významných situacích (Portolés, 2004, s. 24). Znalost gramatických pravidel totiž

není dostatečná pro efektivní používání jazyka ani v jednoduchých dialozích, jak uvádí Graciela Reyes (1995, s. 24). Zatímco jazyková kompetence je vrozenou schopností, jejíž neměnná (gramatická) pravidla si rodilý mluvčí daného jazyka osvojí zhruba do šesti let věku, komunikační kompetenci se učíme celý život a její pravidla se časem mohou měnit (Hirschová, 2013, s. 14). Někdy bývá komunikativní kompetence ztotožňována s pragmatikou, mluvíme tak o pragmatické kompetenci. Ne vše, co komunikační kompetenci zajímá, je však součástí lingvistiky, proto je takto chápaná pragmatika širší než pragmatika lingvistická (Portolés, 2004, s. 25).

3) Pragmatika jako perspektiva, pohled na jazyk

Dalším názorem je, že pragmatika představuje perspektivu zkoumání, která se může zaměřit na jakoukoliv z lingvistických disciplín (Portolés, 2004, s. 26). Jak uvádí Milada Hirschová (2013, s. 14), tato pragmatická perspektiva spočívá v náhledu na jazykové jevy nikoli z hlediska jejich formy a pozice v gramatice, nýbrž z hlediska jejich užívání v komunikaci. Podle Josého Portolése (2004, s. 28) je toto pojetí pragmatiky tím nejvhodnějším, neboť pole pragmatiky ani příliš nerozšiřuje, ani předmět její pozornosti příliš nezuzuje. Lingvistickou pragmatiku tedy chápe jako perspektivu studování jazyka, která se zabývá vztahem mezi různými lingvistickými formami a jejich použitím.

Přestože není jednoduché ji definovat, je pragmatika právoplatnou akademickou disciplínou. Soustředí svou pozornost na užívání jazyka, význam, jenž vyplývá z kontextu, a jeho interpretaci a na vliv sociálních a kulturních podmínek v procesu fungování jazyka. Lingvistická pragmatika má vztah jak ke gramatice, tak k sémantice, zásadní je pro ni kontext, komunikační situace a především autor sdělení. Jak pevně tvrdí Graciela Reyes (1995, s. 8), pragmatika jsme my, mluvčí.

3. PRAGMATICKÉ MARKÁTORY

Pragmatické markátory (šp. *marcadores del discurso*, *marcadores discursivos*, *marcadores pragmáticos*, *conectores discursivos*, *operadores discursivos* nebo také *comentadores*, či *partículas*), podobně jako pragmatika samotná, jsou tématem poměrně novým. Existuje celá řada způsobů, jak pragmatické markátory klasifikovat, a definice se také různí. Můžeme však říci, že se jedná o jazykové jednotky, jež pomáhají strukturovat lidskou promluvu a napomáhají tak její interpretaci.

3.1 Charakteristika pragmatických markátorů

José Portolés a María Antonia Martín Zorraquino (1999, s. 4057) definují pragmatické markátory (*marcadores del discurso*) jako neměnné jazykové jednotky, jež v rámci predikačního vztahu ve větě nevykonávají žádnou syntaktickou funkci a jejichž úkolem je vést úsudky, ke kterým v komunikaci dochází. Jde tedy o to, že pragmatické markátory (PM) mají recipienta (posluchače nebo čtenáře) nasměrovat ke správnému úsudku o sdělení, jež přijímá, ke správnému pochopení tohoto sdělení. Pragmatické markátory jsou tedy spolu s kontextem důležité pro interpretaci výpovědí. Morfosyntaktické, sémantické a pragmatické vlastnosti se u jednotlivých pragmatických markátorů různě liší, zásadní však je, že PM nijak nepřispívají ke konceptuálnímu významu sdělení, jsou to jen taková vodítka, která orientují a třídí úsudky, jež je ze sdělení možné vyvodit. Jejich význam přispívá čistě ke zpracování sdělení, nikoli ke znázornění sdělované skutečnosti (Martín Zorraquino – Portolés, 1999, s. 4057-4058).

Některá adverbia (např. *afortunadamente*, *sinceramente*) se v tomto ohledu chovají podobně, také přímo nemění význam sdělení. Podle Martín Zorraquino a Portolése si však uchovávají konceptuální význam, neboť je možné je znegovat. Mezi pragmatické markátory je proto neřadí. Konstatují ale, že ne vždy je jednoduché rozlišit, zda je daný výraz součástí syntaktické struktury věty, či nikoli, a zda má konceptuální význam, nebo ne. Výčty konkrétních pragmatických markátorů se tak mohou u různých autorů lišit, i pokud jsou kritéria vymezení této třídy stejná (Martín Zorraquino – Portolés, 1999, s. 4059). Například Zavdil a Čermák (2010, s. 407) některá ze zmíněných adverbií mezi PM řadí.

RAE (2009, s. 2355) uvádí, že pragmatické markátory (*conectores*, *marcadores* nebo *operadores discursivos*) nejsou slovním druhem podobně jako slovesa či adverbia, ale skupinou vytvořenou na základě textových kritérií. Slovním druhem to mohou být příslovce nebo příslovečná spojení, ale také spojky, předložky, citoslovce, či slovní spojení a vazby

tvořené těmito slovními druhy. RAE se soustředí především na syntaktické vlastnosti pragmatických markátorů a věnuje pozornost tomu, jaké místo každý markátor zaujímá v tradičních třídách slovních druhů. Uvádí, že pragmatické markátory nemají žádný vliv na děje, jež probíhají ve větách, kterých jsou součástí, nijak neovlivňují například volbu slovesného modu či času v dané větě. Ve větných konstrukcích se mohou vyskytovat v různých pozicích – na začátku, uprostřed nebo i na konci, tím se například liší od spojek. Většinou vyžadují pauzu, a tedy oddělení čárkou od věty, tvoří tak samostatnou intonační jednotku. V použití jednotlivých pragmatických markátorů mohou být sociální i geografické rozdíly. Například některé se používají s určitým významem jen v některých oblastech (např. *por cierto*), jiné jsou vlastní jen mluvenému jazyku (*total*) a další jen psanému projevu (*en resumen*). Mnohé výrazy nevykonávají jen funkci pragmatického markátoru, v jiných kontextech mohou nést i funkci vlastní jejich slovnímu druhu (např. příslovce jako příslovečná určení). Markátory tak jsou jen v určitých kontextech a pozicích ve větném celku (RAE, 2009, s. 2356-2358).

Větná adverbia (*adverbios oracionales*) typu *afortunadamente* nebo *francamente* spouštějí vlastnosti s pragmatickými markátory sdílí, liší se ale od nich tím, že podávají informaci o způsobu, jakým se má obsah výpovědi interpretovat, o postoji mluvčího k vyřčenému nebo o jeho závazku k vyjádřenému obsahu. Pragmatické markátory naopak zařazují vyřčenou větu do diskurzu, jehož je součástí, věnují pozornost řetězci uvažování mluvčího a argumentační linii, jež chce následovat. Navádějí ke způsobu, jakým mají být sdělení interpretována ve vztahu s předchozím kontextem nebo s úsudky, které jsou vyvozovány (RAE, 2009, s. 2358-2359).

Podle Bohumila Zavadila a Petra Čermáka (2010, s. 406; 2019, s. 297-298) jsou pragmatické markátory (*marcadores pragmáticos, comentadores, partículas*, česky také *částice*) výrazy, jež nějakým způsobem modifikují významovou platnost výpovědi, vět nebo větných členů, sémanticky komentují predikát nebo jiný větný člen, ale nevstupují do syntaktických vztahů. Jedná se o lexikální jednotky různé povahy – některé mají adverbialní charakter, jiné jsou spojkami plnícími funkci markátoru (totiž nespojují jednotlivé věty, ale objevují se na začátku věty s cílem navázat na předcházející výpověď nebo zdůraznit a vyjádřit nějakou emoci) atd. Mohou být jednoslovné i víceslovné. Pokud ovlivňují přísudek a s tím i celou větu, hovoříme o *částicích větných*. V případě, že se vztahují jen k některým větným členům (nikoli k přísudku), jen k části věty, jde o *částice členské*. Markátory mohou modifikovat i celé výpovědi (zejména z hlediska psychických postojů původce výpovědi

(mluvčího nebo autora) k jejímu obsahu, tedy z hlediska modality), pak se jedná o *částice výpovědní*.

Všechny zmíněné prameny se shodují na tom, že pragmatické markátory jsou výrazy různých slovních druhů, jež nevstupují do syntaktických vztahů. Zmiňují také jejich roli v interpretaci sdělení, byť každý z nich z trochu jiné perspektivy. Zatímco Martín Zorraquino a Portolés zastávají názor, že PM nijak významově nepřispívají a slouží jen při procesu zpracovávání sdělení, Čermák a Zavadil uvádějí, že PM sdělení modifikují a to i významově (vyjadřují například pocity mluvčího). RAE se přiklání k pojetí Portolése a Martín Zorraquino a zdůrazňuje, jak důležité jsou pragmatické markátory pro text a diskurz.

3.2 Klasifikace pragmatických markátorů

Přestože proběhlo mnoho pokusů pragmatické markátory ve španělštině nějak klasifikovat, prozatím žádné univerzálně uznávané řešení neexistuje. My se však v naší práci budeme řídit především dělením, které navrhl Bohumil Zavadil (Zavadil – Čermák, 2010, s. 407-408). Pro srovnání a představu o různých možnostech nahlížení na tuto problematiku ale uvádíme i klasifikaci Josého Portolése a Maríi Antonii Martín Zorraquino (1999, s. 4081-4082).

Klasifikace B. Zavadila

Pragmatické markátory (komentory, částice)

I. Modální (*Modales*)

1. MV reálný (*de SM real*)

En realidad, de verdad, efectivamente, seguramente, seguro, sin duda, indudablemente, claro que, por cierto

2. MV potenciální (*de SM potencial*)

Tal vez, posiblemente, acaso, quizá(s), quién sabe

3. MV tázací (*de SM interrogativo*)

¿Es que?

4. MV volní (*de SM volitivo*)

¡Ojalá!, ¡quién!, que

5. MV hodnotící (*de SM valorativo*)

Por suerte, afortunadamente, desgraciadamente, lamentablemente, por desgracia

II. Kvalitativní (*Cualitativos*)

1. Kladné (*Afirmativos*)

Sí, claro, desde luego, por supuesto, cómo no

2. Záporné (*Negativos*)

No, qué va, en absoluto, ni pensar

3. Omezovací (*Limitativos*)

Solo/sólo, tan solo/tan sólo, únicamente, exclusivamente

4. Vyjímací (*Exentivos*)

Menos, excepto, salvo, con excepción de

III. Kvantitativní (*Cuantitativos*)

1. Aditivní (*Aditivos*)

También, además, entre

2. Intenzifikační (*Intensificativos*)

Incluso, inclusive, hasta

IV. Spojovací (*Conectantes*)

A. Koordinační (*de coordinación*)

1. Slučovací (*Copulativos*)

Y todo, ni nada, además

2. Odporovací (*Adversativos*)

Sin embargo, no obstante, con todo

B. Adordinační (*de adordinación*)

1. Vysvětlovací (*Explicativos*)

Quiere decir, es decir, esto es

2. Výčtové (*Enumerativos*)

a) úplnostně výčtové: a saber

b) parciálně výčtové

ba) exemplifikační: como, por ejemplo, como por ejemplo, verbigracia

bb) emfatizační (zdůrazňovací): sobre todo, particularmente, en particular, especialmente

bc) zahrnovací: incluso, hasta, al menos

bd) vyjímací (vyčleňovací): menos, excepto, salvo, solo

3. Zužovací (*Restrictivos*)

Sobre todo, especialmente, particularmente, en particular

4. Shrnující (*Resumidores*)

En suma, total

5. Opravující (Rectificadores)

Digo, mejor dicho, o mejor dicho, más bien

C. Navazovací (Continuativos)

Y, pero, o, pues, si, con que

D. Textově strukturační (Estructuradores del comunicado)

Primero, segundo...; a continuación, seguidamente, por último, para empezar, para terminar, antes de concluir

Klasifikace J. Portolése a M. A. Martín Zorraquino

Marcadores del discurso

ESTRUCTURADORES DE LA INFORMACIÓN	COMENTADORES	pues, pues bien, así las cosas, etc.
	ORDENADORES	en primer lugar/en segundo lugar/; por una parte/por otra parte; de un lado/de otro lado, etc.
	DIGRESORES	por cierto, a todo esto, a propósito, etc.
CONECTORES	CONECTORES ADITIVOS	además, encima, aparte, incluso, etc.
	CONECTORES CONSECUTIVOS	por tanto, por consiguiente, por ende, en consecuencia, de ahí, entonces, pues, así, así pues, etc.
	CONECTORES CONTRAARGUMENTATIVOS	en cambio, por el contrario, por contra, antes bien, sin embargo, no obstante, con todo, etc.
REFORMULADORES	REFORMULADORES EXPLICATIVOS	o sea, es decir, esto es, a saber, etc.
	REFORMULADORES DE RECTIFICACIÓN	mejor dicho, mejor aún, más bien, etc.
	REFORMULADORES DE DISTANCIAMIENTO	en cualquier caso, en todo caso, de todos modos, etc.
	REFORMULADORES	en suma, en conclusión, en

	RECAPITULATIVOS	definitiva, en fin, al fin y al cabo, etc.
OPERADORES ARGUMENTATIVOS	OPERADORES DE REFUERZO ARGUMENTATIVO	en realidad, en el fondo, de hecho, etc.
	OPERADORES DE CONCRECIÓN	por ejemplo, en particular, etc.
MARCADORES CONVERSACIONALES	DE MODALIDAD EPISTÉMICA	claro, desde luego, por lo visto, etc.
	DE MODALIDAD DEÓNTICA	bueno, bien, vale, etc.
	ENFOCADORES DE LA ALTERIDAD	hombre, mira, oye, etc.
	METADISCURSIVOS CONVERSACIONALES	bueno, eh, este, etc.

Tabulka č. 1: Klasifikace J. Portolése a M. A. Martín Zorraquino

Jak vidíme, Bohumil Zavadil dělí pragmatické markátory do čtyř skupin. První skupinou jsou pragmatické markátory modální, jež vyjadřují jeden z pěti modálních významů (MV). My se v naší práci zaměříme na pragmatické markátory hodnotící (valorativní, evaluativní). Ty vyjadřují modální význam hodnotící, který charakterizuje obsah výpovědi jako předmět hodnocení s větším nebo menším podílem emocionálnosti (Zavadil – Čermák, 2010, s. 249). Mezi hodnotící pragmatické markátory podle Zavadila patří: *afortunadamente*, *desgraciadamente*, *lamentablemente*, *por desgracia* a *por suerte*. Jak si však můžeme všimnout, José Portolés a María Antonia Martín Zorraquino tyto markátory ve své klasifikaci vůbec neuvádí. Jedná se totiž o adverbia zmiňovaná v podkapitole 3.1, jež, přestože se PM v mnohých vlastnostech podobají (například v syntaktické nezávislosti), uchovávají si podle těchto autorů konceptuální význam, a proto mezi PM nepatří. Tyto výrazy bývají často řazeny mezi výpovědní adverbia (*adverbios del enunciado*), za která je označuje *Nueva gramática de la lengua española* (RAE, 2009, s. 2348-2349). Blíže se těmto adverbii budeme věnovat v následující kapitole.

3.3 Pragmatické markátory v češtině

V české tradici hovoříme spíše než o pragmatických markátorech o částicích. Jak uvádí *Mluvnice češtiny 2* (Komárek – Kořenský – Petr – Uličný, 1986, s. 229), částice nebývají

větnými členy, k ostatním slovním druhům se vztahují pouze nesyntagmaticky. Tímto způsobem se mohou vztahovat i k celým výpovědím. Jen ve výjimečných případech (typu *ano, ne*) nejsou součástí výpovědi a jsou intonačně odděleny. Podle jejich významu a funkce rozdělujeme částice do čtyř skupin: *částice apelové* (např. *at'*) vyjadřují vztah mluvčího k adresátovi i k sdělované skutečnosti, *částice hodnotící (beztak)* vyjadřují vztah mluvčího k výpovědi, *částice emocionální (naštěstí)* vyjadřují jeho citový vztah k ní a *částice strukturující text (konečně)* vyjadřují vztah mluvčího k členění textu nebo jeho části (Komárek – Kořenský – Petr – Uličný, 1986, s. 229-231). Nás pro naši práci nejvíce zajímají částice emocionální,¹ jež se dále dělí podle toho, zda vyjadřují překvapení, podiv, politování, uspokojení nebo zklamání, lhostejnost, či obavu. Čistě emocionální jsou především ty vyjadřující uspokojení, tedy *naštěstí, bohudík(y), díkybohu, zaplat' pánbůh*, a zklamání, tj. *bohužel, želbohu, žel a naneštěstí*. Řada emocionálních částic v sobě spojuje emocionální rysy s rysy hodnotícími nebo apelovými (Komárek – Kořenský – Petr – Uličný, 1986, s. 236).

Podle Františka Štíchy (2013, s. 530) plní částice (*partikule*) funkci sémantických modifikátorů textových úseků, výpovědí nebo jejich částí. Vyjadřují vztah autora k celé komunikační situaci včetně adresáta a obsahu sdělení, nesou tak pragmatickou hodnotu. Jsou důležité především v mluvené komunikaci. Partikule se nezapojují do struktury výpovědi jako větné členy a nevystupují jako samostatné větné ekvivalenty (*Bohužel.* jako odpověď na otázku je tedy citoslovce, ne částice). Často mají původ v lexikálních jednotkách jiných slovních druhů (všech kromě předložek).

Václav Cvrček (2015, s. 347-348) definuje částice (*partikule*) jako neplnovýznamový neohebný slovní druh, do kterého patří lexikální jednotky různého původu a různých funkcí. Také uvádí, že částice nejsou schopny tvořit samostatnou výpověď a přidávají výpovědi určitý pragmatický rys, vyjadřují vztah mluvčího k ní z hlediska kontextu, obsahu, formy či z hlediska reality. Mnohé výrazy bývají částicemi jen v určitém kontextu, v jiných pozicích mohou být spojkami (např. *ale*), příslovci (*klidně*) nebo i podstatnými jmény (*fakt*). Některé partikule se vyskytují spíše v psaných textech (*jen*), jiné spíše v mluvené řeči (*jenom*). Obecně jsou slovním druhem velmi frekventovaným, především co se mluveného projevu týče. Částice nemohou být součástí syntaktické stavby věty. Mohou mít však tendenci vyskytovat se v určité pozici ve větě. Mohou být i víceslovné.

Podle funkce dělíme částice na *postojové (modální, např. nepochybně)*, *pocitové (emocionální, bohužel)*, *hodnotící (evaluativní, přece)*, *zesilovací (intenzifikační, hodně)* a

---

¹ Bude se jednat o překlady pragmatických markátorů hodnotících, tak jak je vymezuje Zavadil (Zavadil – Čermák, 2010, s. 407) a evaluativních adverbii podle definice RAE (2009). Viz více v následující kapitule.

členící text (zaprvé). Jedna partikule může patřit do více skupin. Částice pocitové vyjadřují emocionální, subjektivní vztah mluvčího k obsahu výpovědi nebo k jiné složce komunikace. Mohou vyjadřovat radost a uspokojení (*bohudík, naštěstí*), nebo zklamání a lítost (*bohužel, naneštěstí, žel*), úlevu (*ještě že*), obavu (*aby*), důvěru (*však*) (Cvrček, 2015, s. 349-351).

Zmínění autoři se shodují na tom, že částice jsou slovním druhem syntakticky nezávislým, zároveň ale také nesamostatným, nemohou samy tvořit sdělení. Jejich úkolem je výpovědi modifikovat a vyjadřovat postoje mluvčího a jeho vztah ke komunikační situaci. Formálně jako slovní druh vymezené nejsou, mají značně zbytkový charakter, řadí se mezi ně výrazy, jež funkčně nezapadají mezi ostatní slovní druhy. Můžeme si tedy všimnout, že české částice se alespoň některými vlastnosti podobají španělským pragmatickým markátorům, navzdory tomu, že čeští autoři se o skupině pragmatických markátorů prozatím nezmiňují.

4. VĚTNÁ, VÝPOVĚDNÍ, EVALUATIVNÍ ADVERBIA

Podle syntaktického vlivu můžeme ve španělštině rozlišit tři typy adverbii: ty, jež plní funkci příslovečného určení a závisí tak na slovese, adjektivu nebo jiném adverbium, ty, které mají vliv na celé věty a ty, jež jsou pragmatickými markátory (RAE, 2009, s. 2291-2292). Zde se zaměříme na adverbia větná (*adverbios oracionales*), která se dále mohou dělit na: *adverbios de la enunciación o del acto verbal*, také nazývaná *de modalidad* (adverbia vyjádření, mluvnického aktu, modality, vztahují se k činnosti mluvení – jakým způsobem něco říkáme, ne k tomu, co je obsahem sdělení, např. *francamente, sinceramente*), *adverbios temáticos o de tópico* (adverbia, jež ve větě fungují jako téma, východisko, představují úhel pohledu na obsah výpovědi, např. *económicamente, técnicamente*) a *adverbios del enunciado* (adverbia výpovědi) (RAE, 2009, s. 2292, 2344).

Výpovědní adverbia se soustředí na informativní obsah výpovědi, modifikují větu. Objevují se jen ve větách oznamovacích. Dělíme je dále na: *príslovce evaluativní* (*adverbios evaluativos*), *modální* (*modales*) a *evidenciální* (*evidenciales*). Evaluativní příslovce vyjadřují hodnocení mluvčího ohledně obsahu sdělení (např. *afortunadamente*). Modální adverbia relativizují pravdivost nebo nepravdivost obsahu výpovědi v závislosti na vnějších faktorech (*posiblemente*). Adverbia evidenciální představují (ne)pravdivost obsahu sdělení jako zjevnou (*sin duda*) nebo hypotetickou (*al parecer*), tvrzení tak posilňují nebo naopak zmírňují (RAE, 2009, s. 2348).

RAE (2009, s. 2348-2349) uvádí, že evaluativní adverbia stojí mimo vztah predikace a vždy jim předchází nebo za nimi následuje pauza kromě případů, kdy modifikují jen část věty. Když pauza není přítomná, stávají se z nich adverbia závislá na predikátu a přestávají být větnými adverbii. Pro nás je důležité, že by tedy ve většině případů tato příslovce měla být oddělená čárkou, pokud jsou větnými adverbii, v Zavadilově pojetí (Zavadil – Čermák, 2010, s. 407) pragmatickými markátory. Evaluativní příslovce se objevují na začátku věty, ale také na konci nebo jako vsuvky (RAE, 2009, s. 2349).

Pozitivní hodnocení vyjadřují evaluativní příslovce jako *afortunadamente, felizmente, milagrosamente, por fortuna, por suerte*. Negativní hodnocení naopak vyjadřují *desafortunadamente, desgraciadamente, tristemente, por desgracia* atd. Další evaluativní adverbia vyjadřují spíše stupeň uspokojení našich očekávání ohledně obsahu vyjádřeného výpovědi, jsou jimi: *asombrosamente, curiosamente, extrañamente, inconcebiblemente, increíblemente, inexplicablemente, irónicamente, lógicamente, naturalmente, paradójicamente a sorprendentemente* (RAE, 2009, s. 2349-2350).

Gramática descriptiva de la lengua española (Kovacci, 1999, s. 746) klasifikuje zmíněné evaluativní příslovce také jako evaluativní, navíc je ale řadí do podskupiny *adverbii emotivních*. Evaluativních příslovcí totiž rozlišuje více. Emotivními adverbii emisor (mluvčí) subjektivně hodnotí dictum jako fakt.

V naší práci se budeme věnovat analýze některých těchto evaluativních adverbii, konkrétně těch, jež Zavadil klasifikuje jako pragmatické markátory modálního významu hodnotícího (Zavadil – Čermák, 2010, s. 407), tedy *afortunadamente*, *desgraciadamente*, *lamentablemente*, *por desgracia* a *por suerte*. Jak již bylo zmíněno v podkapitole 3.1, mezi větnými adverbii a pragmatickými markátory je velmi tenká hranice. Zda je mezi PM řadíme, či nikoli, tak záleží především na definici, kterou jsme si pro pragmatické markátory rozhodli vymezit. Abychom ukázali, že evaluativních adverbii a potenciálních PM je však více, rozhodli jsme se vybrat ještě jedno příslovce. Náš výběr jsme založili na klasifikaci těchto adverbii, jež uvádí José Luis Herrero Ingelmo (2013, s. 65):

Klasifikace J. L. Herrera Ingelma

Los adverbios evaluativos emotivo-afectivos

Evaluativos medievales:

- *por ventura*, *por desdicha*

Evaluativos clásicos:

- *por dicha*, *por suerte*, *felizmente*, *desdichadamente*, *infelizmente*, *lastimosamente*, *por desgracia*, *por desventura*, *vergonzosamente*, *dichosamente*

Evaluativos modernos:

- *lamentablemente*, *por fortuna*, *desgraciadamente*, *afortunadamente*, *dolorosamente*, *tristemente*, *fatalmente*, *milagrosamente*, *venturosamente*

Últimos evaluativos:

- *desafortunadamente*, *infortunadamente*, *trágicamente*, *esperanzadamente*, *esperanzadoramente*, *vergonzantemente*, *alentadoramente*

Hledali jsme adverbium v současném jazyce běžné (nikoli některé s dnes již spíše archaickým nádechem) a také poměrně nové. Adverbia jsou v této klasifikaci totiž rozděleny podle doby, kdy se začala používat jako větná příslovce. Jak můžeme vidět, *por suerte* a *por desgracia* jsou větnými příslovci klasickými, tedy z doby 16. a 17. století. Ostatní z adverbii vyjadřujících MV hodnotící jsou moderní, tedy z období 18. a 19. století. Rozhodli jsme se tedy pro jedno z posledních evaluativních příslovcí, přesněji hned pro první zmíněné –

desafortunadamente. Jelikož se jedná o opak *afortunadamente*, bude zajímavé porovnat i četnost výskytů obou výrazů v dílech španělských a hispanoamerických autorů dostupných v korpusu.

5. CHARAKTERISTIKA METODY

V následující praktické části této práce budeme analyzovat konkrétní výskyty španělských evaluativních pragmatických markátorů v jazykovém korpusu InterCorp. V této kapitole proto popíšeme, jak samotný korpus funguje, a představíme způsob, jakým budeme během analýzy postupovat.

5. 1 InterCorp

InterCorp je jedním z mnoha korpusů vytvořených Ústavem Českého národního korpusu (ÚČNK) ve spolupráci s Ústavem teoretické a počítačové lingvistiky (ÚTKL) a za pomoci Ústavu formální a aplikované lingvistiky (ÚFAL). Projekt Český národní korpus (ČNK) byl založen v roce 1994 s cílem mapovat psanou i mluvenou podobu češtiny a porovnávat další jazyky s češtinou prostřednictvím rozsáhlých databází autentických textů. Tyto databáze se nazývají jazykové korpusy a slouží k velkému množství jazykově orientovaných výzkumů, ať už laických, nebo vědeckých (ÚČNK, 2015). V korpusech je možné vyhledávat slova, slovní spojení nebo různé jazykové konstrukce a vazby a zobrazovat je v jejich přirozeném kontextu (ČNK, 2022). Korpusy ČNK tvoří: korpusy současné psané češtiny, korpusy neformální mluvené češtiny, korpusy z webového prostředí, korpusy textů nerodilých mluvčích češtiny, autorské korpusy s texty jen jednoho autora (např. Karla Čapka), diachronní korpus starších textů češtiny, korpusy cizojazyčné (srovnatelný webový korpus Aranea, paralelní korpus InterCorp a jednojazyčné korpusy) a mnohé další specializované korpusy (WIKI ČNK, 2022a).

Paralelní korpus InterCorp obsahuje originální texty a jejich překlady. V nejnovější verzi v14, se kterou budeme pracovat, je možné vyhledávat kromě češtiny ve 41 dalších jazycích. Současná velikost korpusu je 1 572 milionů slov. Každý dostupný text v InterCorpu má svou českou verzi, proto je možné porovnávat češtinu s jakýmkoli dalším dostupným jazykem (WIKI ČNK, 2022b). Kromě možnosti zjistit například, jak četné dané slovo nebo vazba je, v jakém kontextu se běžně vyskytuje a s jakými slovy se nejčastěji pojí, zde tak máme také možnost zkoumat, jak se daná vazba nebo slovo překládá.

Pro práci s korpusy ČNK se využívá aplikace KonText dostupná z webových stránek Českého národního korpusu. Nejdříve je třeba si zvolit korpus a verzi, se kterou budeme pracovat, my zvolíme nejnovější verzi InterCorpu pro španělštinu: *InterCorp v14 – Spanish*. Pro účely naší práce si vytvoříme subkorpus, který bude obsahovat jen díla španělských a hispanoamerických autorů. Subkorpus vytvoříme zaškrtnutím možnosti *core* v poli *text.group*

(budeme pracovat jen s jádrem korpusu) a zaškrtnutím možnosti *yes* v poli *text.original* (budeme vyhledávat jen v originálech) a nazveme jej *subkorpus španělských originálů*. Následně budeme v subkorpusu postupně vyhledávat zvolené výrazy a analyzovat je. Pro vyhledání zadáme dané slovo nebo slovní spojení do řádku základního dotazu, jako výchozí atribut ponecháme *word*. Nesmíme zapomenout zarovnat českou verzi InterCorpu, aby se nám zobrazily i české překlady a ne jen originální věty, ve kterých se námi vyhledaný výraz objevuje.

5.2 Postup při analýze

Při analýze jednotlivých výskytů daných výrazů budeme postupovat následujícím způsobem. V první řadě je klíčové správně rozhodnout, zda se jedná o pragmatický markátor, či nikoli. K tomu nám mnohdy nepostačí jen české překlady daných výrazů, neboť výrazy v běžné adverbialní funkci mohou být přeloženy stejně. Velmi důležité je věnovat pozornost tomu, zda je daný výraz opravdu syntakticky nezávislý. Pokud modifikuje jen jeden větný člen nebo skupinu větných členů, závisí například na přísudku, doplňku či přísudku jmenném (slovním druhem většinou sloveso nebo přídavné jméno), nejedná se o pragmatický markátor. Pozice daného výrazu ve větě může být v této otázce také dobrým signálem. Pokud se výraz nachází na začátku věty, je zde větší pravděpodobnost, že se bude jednat o pragmatický markátor. V případě, že se nachází uprostřed větné konstrukce, šance, že se jedná o PM, je naopak menší. Stejně tak je velmi zásadní fakt, zda je pragmatický markátor oddělen od zbytku věty čárkou (nebo čárkami, nachází-li se uprostřed). Jak uvádí RAE (2009, s. 2348-2349), výrazy modifikující obsah celé výpovědi by se měly správně oddělovat čárkou. Zda tak autoři sdělení opravdu vždy činí, uvidíme v následujících analýzách. V neposlední řadě je samozřejmě důležité řídit se významem, jenž výraz v dané větě vyjadřuje. V případě, kdy jsou možné obě významové interpretace, rozhodujeme se podle výše zmíněných kritérií.

Po vyloučení všech šumů, tedy výskytů, ve kterých se z jakéhokoliv důvodu nejedná o PM, sestavíme klasifikaci překladů daného evaluativního pragmatického markátoru do češtiny. Výsledky zapíšeme do tabulky a popíšeme. Dále se zaměříme na zvláštnosti, které se u jednotlivých markátorů vyskytly a kterým by bylo vhodné také věnovat trochu pozornosti. Stručně se vyjádříme k pozici daného PM ve větě a k s tím spojené problematice čárky.

5.3 Zachycení výsledků

Výsledky analýzy zaznamenáme v následující kapitole tímto způsobem. Každý pragmatický markátor nejprve uvedeme překlady, jež nabízí *Velký španělsko-český slovník* Josefa Dubského (1999). V některých případech se nejedná o překlady příslušného pragmatického markátoru, ale o překlady daného adverbia v jeho původní příslovečné funkci, případně o překlady adjektiva, od kterého je toto adverbium odvozeno. Ne všechny PM jsou totiž ve slovníku uvedeny.

Následně předložíme význam pragmatického markátoru tak, jak ho uvádí *Diccionario de la lengua española*, výkladový slovník Španělské královské akademie (RAE, 2014). Budeme pokračovat reprezentativním příkladem markátoru ve větné konstrukci z InterCorpu. Krátce popíšeme vyhledávání v InterCorpu a uvedeme počet relevantních výskytů daného markátoru.

Shrnutí výsledků naší analýzy překladů zaneseme do tabulky a uvedeme několik příkladů. Na závěr popíšeme graf, který zachycuje pozici daného evaluativního pragmatického markátoru ve větě, a krátce se vyjádříme i k problematice oddělení výrazu čárkou od zbytku věty.

6. EVALUATIVNÍ PRAGMATICKÉ MARKÁTORY

Tato kapitola je věnována analýze španělských evaluativních pragmatických markátorů. Jak už bylo zmíněno v podkapitole 3.2, jedná se o markátory, jež Bohumil Zavadil (Zavadil – Čermák, 2010, s. 407) klasifikuje jako modální, blíže jako ty, jež vyjadřují modální význam hodnotící. Slovním druhem jde o adverbia a adverbiální vazby. Konkrétně mezi hodnotící pragmatické markátory patří: *afortunadamente*, *desgraciadamente*, *lamentablemente*, *por desgracia* a *por suerte*. Jak uvádíme v kapitole 4, tradičně bývají tyto výrazy řazeny mezi adverbia větná, přesněji pak mezi příslovce evaluativní, případně emotivní. Abychom demonstrovali, že se nejedná jen o zmíněných pět výrazů, vybrali jsme jeden další, jímž je antonymum *afortunadamente*, *desafortunadamente*. V následující analýze se budeme soustředit především na překlad jednotlivých markátorů do češtiny a na jejich postavení ve větě. Budeme k tomu používat korpus InterCorp. Způsob, jakým korpus funguje a jak budeme během analýzy postupovat, popisujeme v kapitole 5.

6.1 Afortunadamente

Překladový slovník

Velký španělsko-český slovník (Dubský, 1999) výraz *afortunadamente* neuvádí, adjektivum *afortunado*, od kterého je odvozený, překládá však jako: šťastný, blažený, spokojený.

Výkladový slovník

Diccionario de la lengua española (DLE) (RAE, 2014) popisuje *afortunadamente* jako adverbium, jehož význam lze přeložit jako *šťastným způsobem*. Používá se v případech, kdy chceme vyjádřit, že obsah výpovědi je považován za šťastný.

adv. De manera afortunada. U. para indicar que lo que se dice se considera afortunado.

Afortunadamente no hubo heridos.

Příklad z korpusu

- (1) **Afortunadamente**, falta ya poco para los exámenes y pronto estaré de vuelta para pasar con ustedes las vacaciones.

Naštěstí je už před zkouškami a brzo budu zpátky u Vás na prázdninách.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 9. 7. 2022. Eduardo Mendoza – *La verdad sobre el caso Savolta*, překl. Petr Koutný.)

Vyhledávání v InterCorpu

Subkorpus španělských originálů v InterCorpu nalezl 72 výskytů *afortunadamente*. O pragmatický markátor se jednalo v 68 případech. Ve zbylých případech šlo především o adverbium syntakticky závislé na adjektivu a plnící funkci příslovečného určení, jak je tomu v následujícím příkladu:

(2) Atravesamos Madrid, **afortunadamente** desierto.

Projeli jsme Madrid, město bylo **naštěstí** prázdné.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 9. 7. 2022. Lorenzo Silva – *La flaqueza del bolchevique*, překl. Eva Blinková-Pelánová.)

Překlad se u těchto příslovečných určení vůbec neliší od překladu u pragmatických markátorů. Proto je třeba si při rozhodování o tom, zda se jedná o PM, či nikoli, dobře všimnout syntaktické závislosti výrazů, jejich pozice ve větě a pauz (značených čárkami), kterými jsou případně odděleny. Význam je samozřejmě určující také, rozdíl ale nemusí být, především v češtině, vždy dobře patrný, jak už jsme ostatně uvedli v podkapitole 5.2.

Překlad

Překlad	Absolutní frekvence	Relativní frekvence
Naštěstí	65	95,59 %
Bohudík	1	1,47 %
Jediné štěstí je, že	1	1,47 %
Mít tu výhodu, že	1	1,47 %
Celkem	68	100 %

Tabulka č. 2: České překlady pragmatického markátoru *afortunadamente*

Pragmatický markátor *afortunadamente* byl ve značné většině případů přeložen jako *naštěstí* (1). Ojediněle se vyskytly překlady *bohudík* (3), *jediné štěstí je, že* (4) a *měl tu výhodu, že* (5). Zajímavostí pro nás byla vazba *afortunadamente para alguien*, která se v analyzovaném vzorku vyskytla celkem pětikrát. Jednou byla právě přeložena opisnou vazbou *měl tu výhodu, že* (5). Vazba *afortunadamente para alguien* je ve španělštině vždy oddělená čárkami. Její pozice je poměrně volná, ale stejně jako markátor samotný se nejčastěji vyskytuje na začátku věty. V češtině jí většinou odpovídá doslovný překlad *naštěstí pro někoho*, jenž se nikdy neodděluje čárkami od zbytku věty (6).

- (3) **Afortunadamente** The First se encargó también de las formalidades del armisticio, porque a mí se me dan fatal los protocolos.

Bohudík si The First vzal na starost i formality příměří, já jsem protokol nikdy neuměl.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 10. 7. 2022. Pablo Tusset – *Lo mejor que le puede pasar a un cruasán*, překl. Ondřej Nekola.)

- (4) **Afortunadamente** eres homosexual.

Jediné štěstí je, že jsi buzerant.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 10. 7. 2022. Arturo Pérez-Reverte – *La tabla de Flandes*, překl. Bronislava Skalická.)

- (5) Luis, **afortunadamente para él**, estaba tan ocupado todo el día que no tenía mucho tiempo de pensar en nuestra áspera intimidad.

Luis **měl tu výhodu, že** byl celý den příliš zaměstnaný, než aby mu zbýval čas přemýšlet o tom, proč je náš soukromý život tak trpký.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 10. 7. 2022. Carmen Laforet – *Nada*, překl. Blanka Stárková.)

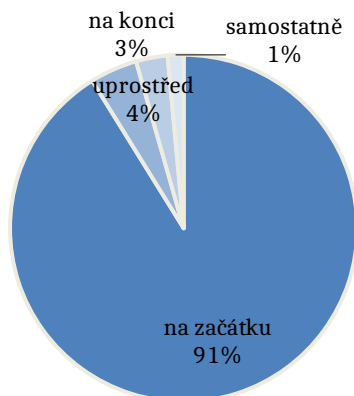
- (6) **Afortunadamente para él**, resultaba fácil provocar guerras, aunque no era tan fácil terminarlas.

Naštěstí pro Sběratele se války daly snadno vyvolat, i když pak nebylo lehké je ukončit.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 10. 7. 2022. Isabel Allende – *El reino del Dragón del Oro*, překl. Monika Baďurová.)

Postavení ve větě

Pozice afortunadamente ve větě

Graf č. 1: Pozice pragmatického markátoru afortunadamente ve větě

Afortunadamente se ve velké většině případů vyskytovalo na začátku věty. V této pozici bylo oddělené čárkou v 47 % případů. Pro oddělení čárkou bychom mohli najít řadu důvodů od snahy zdůraznit daný výraz, přes možnost modifikace celého souvětí, až po osobní preferenci autora. Neoddělení výrazu čárkou je naopak běžnější u jednoduchých vět (7), nebo u vedlejších vět v rámci souvětí, kde může poukazovat na modifikaci jen té dané věty. Najdeme však i jednoduché věty s odděleným *afortunadamente* (8). Hlavním důvodem k oddělení výrazu by měla být snaha naznačit, že se jedná o pragmatický markátor, nikoli o adverbium ve své původní funkci a významu, jak uvádí RAE (2009, s. 2348-2349).

(7) **Afortunadamente** esta vez no hubo escenas de histerismo.

Naštěstí k hysterickým scénám tentokrát nedošlo.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 12. 7. 2022. Roberto Bolaño – *El Tercer Reich*, překl. Anežka Charvátová.)

(8) **Afortunadamente**, Pau'ura y el pequeño Émile no estaban en la casa.

Naštěstí nebyli Pau'ura a malý Émile doma.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 12. 7. 2022. Mario Vargas Llosa – *El paraíso en la otra esquina*, překl. Jan Hloušek, Jiří Holub.)

Ve třech případech se pragmatický markátor objevil uprostřed větné struktury. Jednou byl oddělen čárkami (5). V dalším případě byl samostatně uzavřen v závorce, což bylo zachováno i v českém překladu (9). A naposled *afortunadamente* nebylo odděleno žádným způsobem (10).

(9) Permítasenos aclarar de una vez que: primero, no constituimos (**afortunadamente**) un gremio de escritores y por lo tanto no tenemos que obedecer sus leyes;

Budiž nám dovoleno jednou provždy objasnit: za prvé naše společenství není (**naštěstí**) žádný spisovatelský cech, proto se nemusíme řídit jejich zákony;

(ÚČNK – InterCorp, cit. 12. 7. 2022. Reinaldo Arenas – *El portero*, překl. Anežka Charvátová.)

(10) Pese a la multiplicación de habitantes la vida no era caótica. Los emisarios y romeros traían ganados y provisiones, los corrales estaban repletos igual que los depósitos y el Vassa Barris **afortunadamente** tenía agua para las chacras.

I když se počet obyvatel zmnohonásobil, i nadále ve městě vládl řád: poutníci i poslové přinášeli zásoby a přiháněli dobytek, ohrady byly plné, stejně jako skladiště, a ve Vassa Barris **naštěstí** bylo dost vody na obdělávaná pole.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 12. 7. 2022. Mario Vargas Llosa – *Guerra del fin del mundo*, překl. Vladimír Medek.)

Na konci věty se pragmatický markátor vyskytl dvakrát, v obou případech byl oddělen čárkou. Jak je z grafu č. 1 patrné, *afortunadamente* se může objevit i úplně samostatně, jako sdělení o jednom slově, za nímž následuje tečka:

(11) **Afortunadamente.**

Naštěstí.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 12. 7. 2022. Mario Benedetti – *Gracias por el fuego*, překl. Libuše Prokopová.)

Oddělování pragmatického markátoru čárkou v češtině není vůbec běžné. Jen ve výjimečných případech byl markátor oddělen, uvádíme příklad s pomlčkami:

(12) Pero no podía decirle esto a Rius porque lo comprendería sin esfuerzo y con entusiasmo: no podía decirselo a Fernández porque, **afortunadamente**, no podría crearme.

Ale tohle jsem nemohl říci Riusovi, protože by to pochopil příliš snadno a s nadšením; nemohl jsem to říci Fernándezovi, protože by mi – **naštěstí** – neuvěřil.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 12. 7. 2022. Juan Carlos Onetti – *Para una tumba sin nombre*, překl. Hedvika Vydrová, Vladimír Uhlíř.)

6.2 Desafortunadamente

Překladový slovník

Velký španělsko-český slovník (Dubský, 1999) výraz *desafortunadamente* neuvádí. Adjektivum *desafortunado*, od kterého je odvozený, překládá jako: nešťastný, neblahý.

Výkladový slovník

DLE (RAE, 2014) považuje *desafortunadamente* za adverbium. Uvádí, že je synonymem výrazů *por desgracia* a *lamentablemente*. V češtině lze význam vystihnout slovy *nešťastně* nebo *nevhodně*.

1. adv. Por desgracia o lamentablemente.

Desafortunadamente ya no se puede hacer nada.

2. adv. Con poco acierto u oportunidad.

Intervino con buena voluntad, pero muy desafortunadamente.

Příklad z korpusu

- (13) **Desafortunadamente**, las circunstancias no nos han permitido ofreceros una vida normal.

Bohužel nám okolnosti nedovolily poskytnout vám normální život.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 18. 7. 2022. Javier Moro – *El sari rojo*, překl. Marie Jungmannová.)

Vyhledávání v InterCorpu, Postavení ve větě

Výraz *desafortunadamente* se v korpusu vyskytl pouze v 5 případech, vždy ve funkci evaluativního pragmatického markátoru. Nacházel se vždy na začátku věty a čtyřikrát byl oddělený čárkou. Jednalo se o případy, kdy byla zapotřebí větší pauza (13) nebo kdy markátor modifikoval celé souvětí (14). Také však mohlo jít jen o zdůraznění skutečnosti, že se jedná o PM. V případě, kdy výraz nebyl oddělený čárkou, se jednalo o vedlejší větu (16).

- (14) **Desafortunadamente**, cuando estamos en una relación, los enojos y dolores no resueltos en el pasado los actuamos en el presente con el otro a través de nuestras reacciones.

Když procházíme nějakým vztahem, pak všechny v minulosti nevyřešené ústrky a bolesti vyjadřujeme – **bohužel** – právě tím, jak reagujeme na toho druhého.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 18. 7. 2022. Jorge Bucay, Silvia Salinas – *Amarse con los ojos abiertos*, překl. Ilona Staňková.)

Pozice a oddělení *bohužel* pomlčkami je zde velmi zajímavé. V ostatních překladech větných konstrukcí byla pozice zachována a výrazy nebyly odděleny – až na jeden případ, kdy byl daný výraz oddělen čárkou. Jednalo se však o problematiku českého pravopisu, kdy by uvozovací věta měla být oddělena od přímé řeči z obou stran čárkami:

- (15) –**Desafortunadamente**–explicó a Roger el prefecto, sin pestañear y afligiendo la expresión–, aprovechando la libertad provisional esos malos ciudadanos huyeron.

“**Naneštěstí**,” vysvětloval Rogerovi prefekt bez mrknutí a se sklíčeným výrazem, “ničemní občané zneužili své podmíněčné propuštění a uprchli.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 18. 7. 2022. Mario Vargas Llosa – *El sueño del celta*, překl. Jana Novotná.)

- (16) El único cuidado frívolo que le prodigaron fue peinarla con Bayrum para mitigar el tono verde oscuro que tenía su pelo al nacer, a pesar de que el senador Trueba decía que había que dejárselo así, porque ella era la única que había heredado algo de la bella Rosa, aunque **desafortunadamente** era sólo el color marítimo del cabello.

Jedinou celkem nicotnou péčí, kterou jí věnovali, bylo to že jí při česání vtírali do vlasů vodičku Bayrum, pomocí níž chtěly obě ženy zmírnit tmavozelený tón jejích vlasů, který měla hned od narození, přesto že si senátor Trueba přál, aby jí ho ponechaly, protože Alba byla jediná, která něco zdělila po krásné Rose, i když to **bohužel** byla pouze ta mořská barva vlasů.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 18. 7. 2022. Isabel Allende – *Casa de los espíritus*, překl. Hana Posseltová-Ledererová.)

Překlad

Překlad	Absolutní frekvence	Relativní frekvence
Bohužel	3	60 %
Naneštěstí	2	40 %
Celkem	5	100 %

Tabulka č. 3: České překlady pragmatického markátoru *desafortunadamente*

Evaluativní pragmatický markátor *desafortunadamente* byl třikrát přeložen jako *bohužel* (13, 14, 16) a dvakrát jako *naneštěstí* (15, 17). Tyto překlady korespondují s překlady synonym *lamentablemente* a *por desgracia*, jak uvidíme v následujících podkapitolách. V jednom z případů jsme se setkali s vazbou *desafortunadamente para alguien – naneštěstí pro někoho*, analogickou k té vyskytující se u *afortunadamente*:

- (17) **Desafortunadamente para los tres príncipes**, la foto apareció publicada en los tabloides británicos, causando un enorme revuelo: ¡la virreina del Imperio británico disfrazada de reina india!

Naneštěstí pro tři prince se fotografie objevila v britských bulvárních novinách a způsobila obrovský poprask. Místokrálovna britského impéria převlečená za indickou královnu!

(ÚČNK – InterCorp, cit. 18. 7. 2022. Javier Moro – *Pasión india*, překl. Marie Jungmannová.)

6.3 Desgraciadamente

Překladový slovník

Velký španělsko-český slovník (Dubský, 1999) výraz *desgraciadamente* neuvádí. Adjektivum *desgraciado*, od kterého je odvozený, překládá jako: nešťastný, neblahý.

Výkladový slovník

DLE (RAE, 2014) uvádí, že *desgraciadamente* je adverbium a synonymum *lamentablemente*. Můžeme se tedy pokusit ověřit, zda si překlady obou výrazů opravdu odpovídají.

adv. *lamentablemente* (|| *de manera lamentable*).

Příklad z korpusu

(18) **Desgraciadamente**, tengo indicios para imaginarlo.

Vše tomu **bohužel** nasvědčuje.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 18. 7. 2022. Mario Benedetti – *Gracias por el fuego*, překl. Libuše Prokopová.)

Vyhledávání v InterCorpu

V subkorpusu jsme našli 73 výskytů *desgraciadamente*. V 67 případech šlo o evaluativní pragmatický markátor. Ve zbylých případech se jednalo o adverbia závislá na adjektivech či slovesech nacházejících se v jejich těsné blízkosti. Stejně jako u *afortunadamente* se překlady těchto příslovečných určení nelišily od překladů pragmatických markátorů:

(19) Varias mesas más allá reposaba una mujer de aspecto nocturno, pero **desgraciadamente** triste y casto.

O několik stolů dál odpočívala žena nočního vzezření, **bohužel** však posmutnělá a cudná.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 18. 7. 2022. Luis Martín Santos – *Tiempo de silencio*, překl. Josef Forbelský.)

Příklad

Příklad	Absolutní frekvence	Relativní frekvence
Bohužel	48	71,6 %
Naneštěstí	11	16,4 %
Však bohužel	3	4,5 %
Nepřeloženo	2	3 %

Žel	1	1,5 %
Na neštěstí	1	1,5 %
Však bohu žel	1	1,5 %
Celkem	67	100 %

Tabulka č. 4: České překlady pragmatického markátoru *desgraciadamente*

Výraz *desgraciadamente* byl ve většině případů přeložen jako *bohužel* (18), poměrně často také ale jako *naneštěstí* (20). Zajímavé bylo, když se před překladem *bohužel* vyskytla spojka *však*, která nebyla ve španělském originálu nikterak uvedena. Jednalo se o případy, kdy byl vyjádřen kontrast oproti předcházejícímu sdělení a *však* ho podle našeho názoru zdůrazňuje (21).

(20) **Desgraciadamente** a mí nadie me llama por mi nombre.

Mě **naneštěstí** nikdo jménem neoslovuje.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 18. 7. 2022. Isabel Allende – *El reino del Dragón de Oro*, překl. Monika Baďurová.)

(21) No le dije nada, pero me lancé a la búsqueda de apartamento. Tengo uno, ideal, metido en la cabeza. **Desgraciadamente**, para los ideales no hay liquidaciones, siempre salen caros.

Nic jsem jí neřekl, a začal jsem hledat byt. Nosím v hlavě ideální představu takového bytu. Na ideální představy **však bohužel** není úhrada. Jsou vždycky moc drahé.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 18. 7. 2022. Mario Benedetti – *La tregua*, překl. Kamil Uhlíř.)

Z podobných důvodů se někdy v překladu věty objevila i spojka *ale*, přestože v originálu nebyla uvedena (22). Stejně jako u *však bohužel* se jednalo o případy, kdy stál markátor *desgraciadamente* na začátku věty, na rozdíl od něj však výrazy *ale* a *bohužel* nestály vedle sebe. Jindy naopak španělské *pero* z původní věty nebylo přeloženo (23). Zdá se tedy, že *desgraciadamente* se poměrně často používá pro vyjádření kontrastu oproti předchozí větě, ať už stojí s *pero*, nebo ne.

(22) **Desgraciadamente**, María me falló una vez más.

Ale María **bohužel** opět selhala.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 18. 7. 2022. Ernesto Sabato – *El túnel*, překl. Vít Urban.)

(23) **Pero desgraciadamente** lo conoce bien.

Naneštěstí ho zná dobře.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 18. 7. 2022. Mario Benedetti – *Gracias por el fuego*, překl. Libuše Prokopová.)

Ve dvou případech nebylo *desgraciadamente* přeložené vůbec. Jednalo se o věty, ze kterých význam *naneštěstí* mírně vyplýval díky významu jiného slova ve větě:

- (24) Manuela, **desgraciadamente** el resultado del encefalograma es el que nos temíamos, hay que tomar una decisión.

Manuelo, výsledek elektroencefalogramu potvrdil naše obavy, je třeba se rozhodnout.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 18. 7. 2022. Pedro Almodóvar – *Todo sobre mi madre*, překl. Anežka Charvátová.)

- (25) Claro que es un careta. Sin embargo, en el fondo, **desgraciadamente** tenía razón.

Samozřejmě je to drzost, jenže v podstatě měl pravdu.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 18. 7. 2022. Mario Benedetti – *Gracias por el fuego*, překl. Libuše Prokopová.)

Jednou byl pragmatický markátor přeložen výrazem *žel* (26). Zajímavostí jsou také ojedinělé překladové varianty *na neštěstí* (27) a *však bohu žel* (28), které si uchovaly mezeru, významově se ale od svých jednoslovných a dvouslovných variant neliší.²

- (26) La serpiente sincopada de la conga indefectiblemente se acercaba a mi rincón, moviendo y levantando al unísono primero la pierna izquierda, luego la derecha, luego la izquierda, luego la derecha, y entonces yo distinguía a Farewell entre los danzantes, a Farewell que asía por la cintura a una señora de la mejor sociedad chilena de aquellos años, una señora de apellido vasco que **desgraciadamente** he olvidado, mientras él, a su vez, era asido por la cintura por un anciano cuyo cuerpo estaba a punto de desmoronarse, un viejo más muerto que vivo pero que sonreía a diestra y siniestra y que parecía disfrutar de la conga como el que más.

Had v rytmu kongy se nezadržitelně blížil k mému koutu a tanečníci vždy shodně nakročili a zvedli levou nohu, potom pravou, potom levou, potom pravou a v té chvíli jsem mezi nimi zahlédl Farewella, jak drží v pase dámu z tehdejší nejlepší chilské společnosti, dámu s baskickým příjmením, které jsem **žel** zapomněl, zatímco Farewella držel v pase stařík, jehož tělesná schránka vypadala, že se každou chvíli rozpadne, stařík byl víc mrtvý než živý, ale rozdával úsměvy na všechny strany a zjevně si užíval tance jako každý druhý.

---

² Varianta *bohu žel* se vůbec nejeví jako častá, *Slovník spisovného jazyka českého* (ÚJČ, 2011) ji totiž neuvádí. Varianta *na neštěstí* je však podle tohoto zdroje možná a synonymní k *naneštěstí*.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 18. 7. 2022. Roberto Bolaño – *Nocturno de Chile*, překl. Daniel Nemrava.)

- (27) **Desgraciadamente**, sólo un segundo Pierre Menard, invirtiendo el trabajo del anterior, podría exhumar y resucitar esas Troyas...

Na neštěstí by jen nějaký druhý Pierre Menard, který by využil práce svého předchůdce, mohl vykopat a vzkřísit ty trojské zříceniny...

(ÚČNK – InterCorp, cit. 18. 7. 2022. Jorge Luis Borges – *Ficciones, El Aleph*, překl. Kamil Uhlíř.)

- (28) Se ignoraba también la procedencia del chisme; había subido, seguramente, desde Posadas, como la noticia de su regreso y de su enfermedad, que **desgraciadamente** era cierta.

Nevědělo se také, odkud ta pomluva přišla; jistě z Posadas, stejně jako zpráva o jeho návratu a jeho nemoci, která **však bohu žel** byla pravdivá.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 18. 7. 2022. Horacio Quiroga – *Cuentos*, překl. Jiří Rausch.)

Stejně jako u *desafortunadamente* se i u *desgraciadamente* vyskytla vazba *naneštěstí pro někoho*. Objevila se dvakrát, v obou případech na začátku věty. Jednou byla přeložená doslovně, jednou zkrácenou formou za pomoci *bohužel* (29).

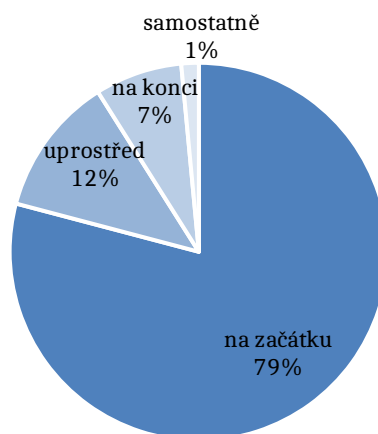
- (29) Sólo falta que los maharajás se pongan de acuerdo en la manera de alcanzar dicho autogobierno, algo que, **desgraciadamente para ellos**, nunca conseguirán.

Jenom je třeba, aby se mahárádžové dohodli o způsobu dosažení samosprávy, což se **jim bohužel** nikdy nepodaří.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 18. 7. 2022. Javier Moro – *Pasión india*, překl. Marie Jungmannová.)

Postavení ve větě

Pozice *desgraciadamente* ve větě

Graf č. 2: Pozice pragmatického markátoru *desgraciadamente* ve větě

Jak je z grafu č. 2 patrné, *desgraciadamente* se většinou objevovalo na začátku věty. V této pozici bylo oddělené čárkou v 57 % případů. Důvody pro oddělení byly podobné jako u ostatních pragmatických markátorů – větší pauza nebo důraz, modifikace celého souvětí, snaha ukázat, že se jedná o PM, atd.

Když se *desgraciadamente* nacházelo uprostřed věty, ve čtyřech případech bylo oddělené čárkou, třikrát nebylo oddělené vůbec a jednou bylo uzavřené do závorčky. Zde uvádíme jeden z případů, kdy *desgraciadamente* není oddělené, ale kdy se jedná o pragmatický markátor, přestože tomu pozice výrazu příliš nenasvědčuje (30). Taktéž zajímavý je případ, kdy markátor modifikuje jen část věty (31).

(30) Morena, se oxigenaba los pelos, que sobresalían, amarillos paja, de un turbante granate y se le chorreaban sobre las orejas, sin llegar **desgraciadamente** a ocultarlas, pues eran enormes, muy abiertas y como ávidamente proyectadas sobre los ruidos del mundo.

Byla bruneta, ale odbarvovala si vlasy na slámově žluto. Vyčuhovaly jí z vínově rudého turbanu a spadaly na uši; **naneštěstí** je nestačily zakrýt, protože měla obrovské, mimořádně odstálé boltce, nastavené dychtivě na všechny hluky tohoto světa.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 18. 7. 2022. Mario Vargas Llosa – *La tía Julia y el escribidor*, překl. Libuše Prokopová.)

- (31) Sólo podemos confiar, como clase, en los ingleses, y **desgraciadamente** no en todos.
Můžeme důvěřovat jenom Angličanům jako vrstvě, a **bohužel** ne všem.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 18. 7. 2022. Javier Moro – *Pasión india*, překl. Marie Jungmannová.)

Pokud se pragmatický markátor vyskytl na konci věty, byl ve čtyřech z pěti případů oddělen čárkou. Poslední případ byl poněkud specifický, protože markátor od věty dělila vložená závorka, významově nesouvisející:

- (32) “Leyendo hace poco a Cervantes –escribe Ribeyro en La tentación del fracaso–, pasó por mí un soplo que no tuvo tiempo de captar (¿por qué?, alguien me interrumpió, sonó el teléfono, no sé) **desgraciadamente**, pues recuerdo que me sentí impulsado a comenzar algo...

“Když jsem nedávno četl Cervantese,” píše Ribeyro v díle Pokušení krachu, “projel mnou závan, který jsem **naneštěstí** nestačil zachytit (proč? někdo mě vyrušil, zazvonil telefon, nevím), pamatuji si, že jsem cítil nutkání cosi započít...

(ÚČNK – InterCorp, cit. 18. 7. 2022. Enrique Vila-Matas – *Bartleby y compañía*, překl. Lada Hazaiová.)

Stejně jako *afortunadamente* může i *desgraciadamente* stát zcela samostatně:

- (33) **Desgraciadamente.**

“**Bohužel.**”

(ÚČNK – InterCorp, cit. 18. 7. 2022. Juan Rulfo – *Llano en llamas. Pedro Páramo*, překl. Eduard Hodoušek, Václav Kajdoš.)

Pragmatický markátor byl v češtině oddělen čárkami jen zcela výjimečně. V případech, kdy nebyla čárka nutná kvůli pravopisným pravidlům (např. u přímé řeči), se jednalo zřejmě o snahu navázat co nejvěrněji na originál:

- (34) **Desgraciadamente**, el nombre mismo de derecho internacional estorba a una clara visión de lo que sería en su plena realidad un derecho de las naciones.

Bohužel, samo označení “mezinárodní právo” brání jasně nahlédnout to, čím by ve své plné platnosti mělo právo národů být.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 18. 7. 2022. José Ortega y Gasset – *La rebelión de las masas*, překl. Václav Černý, Josef Forbelský.)

6.4 Lamentablemente

Překladový slovník

Velký španělsko-český slovník (Dubský, 1999) překládá výraz *lamentablemente* jako: žalostně, uboze, bídně, ale také jako: bohužel, naneštěstí.

Výkladový slovník

DLE (RAE, 2014) uvádí, že *lamentablemente* je adverbium a znamená *žalostným, nešťastným způsobem*. Často se používá k vyjádření skutečnosti, že to, co se říká, se má za politováníhodné, nešťastné. Může znamenat i *s nářky*, tedy *naříkavě*, ale v tomto významu se téměř nepoužívá.

1. adv. De manera lamentable. U. frecuentemente para indicar que lo que se dice se considera lamentable.

Lamentablemente, su estado es muy grave.

2. adv. desus. Con lamentos.

Příklad z korpusu

(35) **Lamentablemente**, nadie podía imaginar que la Mejicana llegaría hasta donde llegó.

Bohužel, nikdo by si tenkrát nepomyslel, že se ta Mexičanka dostane až tam, kam se dostala.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 19. 7. 2022. Arturo Pérez-Reverte – *La reina del sur*, překl. Vladimír Medek.)

Vyhledávání v InterCorpu

Subkorpus španělských originálů nalezl 39 výskytů výrazu *lamentablemente*. Z toho jich 36 bylo ve funkci evaluativního pragmatického markátoru. Ve zbylých případech se jednalo o původní příslovečnou funkci adverbia *lamentablemente*, syntakticky závislého na přísudku, přísudku jmenném nebo na doplňku (slovním druhem adjektiva). V jednom z případů bylo *lamentablemente* vhodně přeloženo adverbiem *uboze* (36); v dalších dvou případech bylo přeloženo slovy *bohužel* a *naneštěstí* – tedy stejně jako ve funkci pragmatického markátoru, a syntaktická stavba české věty tak byla odlišná od té španělské (37).

(36) En ese sentido me reconozco **lamentablemente** dócil, maleable.

V takovou chvíli si uvědomuji, jak jsem **uboze** poslušný a poddajný.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 19. 7. 2022. Mario Benedetti – *La tregua*, překl. Kamil Uhlíř.)

(37) A veces me pregunto si en esta pobre España nuestra, los papeles **no estarán lamentablemente cambiados**, y si la nobleza por derecho no le correspondería a usted en vez de a muchos de mis conocidos, incluido yo mismo.

Občas si kladu otázku, jestli se v tom našem nešťastném Španělsku **naneštětí nepomíchaly** role a jestli by šlechtický titul po právu nenáležel spíš vám než mnohým mým známým, mne samotného nevyjímaje.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 19. 7. 2022. Arturo Pérez-Reverte – *El maestro de esgrima*, překl. Bronislava Skalická.)

Překlad

Překlad	Absolutní frekvence	Relativní frekvence
Bohužel	32	88,8 %
Však bohužel	1	2,8 %
Žel	1	2,8 %
Naneštětí	1	2,8 %
Nepřeloženo	1	2,8 %
Celkem	36	100 %

Tabulka č. 5: České překlady pragmatického markátoru *lamentablemente*

Jak můžeme vidět v tabulce č. 4, výraz *lamentablemente* se ve valné většině případů překládá do češtiny jako *bohužel* (35). Jednou *bohužel* následovalo za spojkou *však*, podobně jako tomu bylo u *desgraciadamente* (38). Ojediněle se v korpusu vyskytly i překlady pomocí výrazů *žel* (v kombinaci s odporovací spojkou *ale*) (39) a *naneštětí* (40). V jednom případě nebyl markátor přeložen vůbec (41). Můžeme říci, že překlady dobře odpovídají překladům uvedeným ve *Velkém španělsko-českém slovníku* (Dubský, 1999), stejně tak jako překladům pragmatických markátorů *desafortunadamente* a *desgraciadamente*, jež jsou synonymy *lamentablemente*. Na rozdíl od nich se však *lamentablemente* překládá jako *naneštětí* zcela výjimečně a více odpovídá českému *bohužel*.

(38) Aquí sale a relucir, una vez más el genio del cubano capaz de transformar los desechos de frutas tropicales en comida reciclable, loable empeño que, **lamentablemente**, aún no ha recibido el debido reconocimiento por parte de las organizaciones ecológicas.

V ní se znovu projevila vynalézavost Kubánce, schopného proměnit odpad z tropických plodů v recyklovaný pokrm - chvályhodné to úsilí, které **však bohužel** zatím nedošlo právoplatného ocenění ze strany světových ekologických organizací.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 19. 7. 2022. Daína Chaviano – *El hombre, la hembra y el hambre*, překl. Alena Jurionová.)

- (39) [...] unos zapatos que nunca dejarían en entredicho o en mal lugar a su propietario, y a los cuales el zapatero, **lamentablemente**, apenas prestaba atención (su ayudante [...]), entregado a su sueño obsesivo, marchando a través de sus pesadillas, al final de las cuales lo esperaba siempre la Colina de los Héroes, grave y quieta, oscura y noble, el proyecto, la obra de la que conocemos sólo fragmentos, la obra que a menudo creemos conocer pero que en realidad conocemos muy poco, [...]

[...] boty, které svého majitele nikdy nenechají ve štychu nebo na holičkách, **ale** kterým obuvník **žel** sotva věnoval pozornost (jeho pomocník [...]), jak byl v zajetí obsedantního snu a prodíral se nočními můrami, na jejichž konci jej vždy čekal Vrch hrdinů, důstojný, klidný, temný a vznešený, projekt, dílo, z něhož známe pouze útržky, dílo, o němž si často myslíme, že je známe, ale ve skutečnosti o něm víme velmi málo, [...]

(ÚČNK – InterCorp, cit. 19. 7. 2022. Roberto Bolaño – *Nocturno de Chile*, překl. Daniel Nemrava.)

- (40) Laura era por lo tanto Laura, el tal Fredy era su amigo, y Carlos había sido, o **lamentablemente** todavía era, su marido.

Laura tudíž byla Laurou, Fredy její přítel a Carlos byl – nebo **naneštěstí** pořád je – její manžel.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 19. 7. 2022. Jorge Bucay, Silvia Salinas – *Amarse con los ojos abiertos*, překl. Ilona Staňková.)

- (41) [...] los veteranos del frente del este, que más bien parecían muertos vivientes, zombis, habitantes de cementerios, soldados sin ojos y sin bocas, pero con penes, pensó Archiboldi, porque el pene, el deseo sexual, **lamentablemente** es lo último que el hombre pierde, cuando debería ser lo primero, pero no, el ser humano sigue follando, follando o follándose, que viene a ser lo mismo, hasta el último suspiro, como el soldado que [...]

[...] veteránů z východu, kteří vypadali spíš jako živí mrtví, zombíci, obyvatelé hřbitovů, vojáci bez očí a bez úst, zato s penisy, myslel si Archiboldi, protože penis, to znamená sexuální touhu, ztrácí muž až úplně naposledy, ačkoli by to mělo být

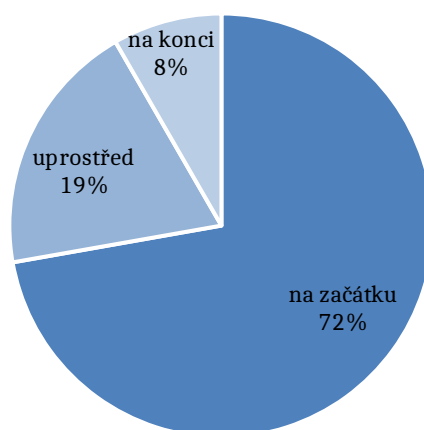

nejdřív, ale kdepak, lidská bytost dál šoustá a šoustá nebo si ho honí, což je v posledku totéž, až do posledního dechu, jako ten voják, co [...]

(ÚČNK – InterCorp, cit. 19. 7. 2022. Roberto Bolaño – 2666, překl. Anežka Charvátová.)

Postavení ve větě

Pozice lamentablemente ve větě

Graf č. 3: Pozice pragmatického markátoru *lamentablemente* ve větě

Evaluativní pragmatický markátor *lamentablemente* se ve většině případů vyskytoval na začátku věty. V této pozici byl oddělen čárkou v 46 % případů. Zajímavé bylo, když byl markátor oddělen čárkou i od předcházející spojky, tedy z obou stran, většinou se takto totiž neodděluje. Markátor tak tvořil vlastně vsuvku, kterou je možné z věty vypustit (38, 42).

V sedmi případech se pragmatický markátor nacházel uprostřed věty, až na jeden případ (40) byl vždy oddělen čárkami z obou stran. Třikrát se *lamentablemente* objevilo na konci věty, jednou bylo odděleno čárkami, jednou odděleno nebylo, a v posledním případě následovalo po dvojtečce jako ve své podstatě samostatné sdělení (43). V češtině se překlady opět až na pár výjimek (35, 44) čárkami neoddělovaly.

(42) La señorita Prim contestó que, **lamentablemente**, jamás había visitado la estepa rusa.

Slečna Primová odpověděla, že na ruské stepi **bohužel** nikdy nebyla.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 19. 7. 2022. Natalia Sanmartín Fenollera – *El despertar de la señorita Prim*, překl.

Dora Poláková, Jana Novotná.)

(43) Luego se ajustó las gafas y dijo: **lamentablemente**.

Potom si narovnal brýle a řekl: **bohužel**.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 19. 7. 2022. Arturo Pérez-Reverte – *La reina del sur*, překl. Vladimír Medek.)

- (44) Pero debo abreviar, **lamentablemente**, ya que podría decir aún cosas de suma importancia.

Musím to však zkrátit, **bohužel**, jinak bych vám ještě předestřel velice závažná fakta.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 19. 7. 2022. Ernesto Sabato – *Abbadón el exterminador*, překl. Anežka Charvátová.)

6.5 Por desgracia

Překladový slovník

Velký španělsko-český slovník (Dubský, 1999) překládá slovní spojení *por desgracia* jako: naneštěstí.

Výkladový slovník

DLE (RAE, 2014) popisuje výraz *por desgracia* jako adverbiální vazbu znamenající *k neštěstí někoho nebo něčeho*. Význam vazby tedy přesně odpovídá významu českého překladu *naneštěstí*.

loc. adv. Para infortunio de alguien o de algo.

Příklad z korpusu

- (45) **Por desgracia**, el mundo moderno ofrecía a los jóvenes demasiadas tentaciones que alejaban de sus espíritus el temple necesario para hallar plena satisfacción en un arte como la esgrima.

Moderní svět **naneštěstí** nabízí mladým lidem příliš mnoho pokušení, která je rozptylují, a oni už nejsou schopni nacházet plné uspokojení v takovém umění, jakým je šerm.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 20. 7. 2022. Arturo Pérez-Reverte – *El maestro de esgrima*, překl. Bronislava Skalická.)

Vyhledávání v InterCorpu

Výraz *por desgracia* se v korpusu vyskytl v 107 případech. Za slovní spojení s příslovečnou syntaktickou funkcí jsme se rozhodli označit jen jeden případ (46), ostatní

případy jsme vyhodnotili jako pragmatické markátory, přestože ne všechny byly úplně jednoznačné, ať už z důvodu pozice výrazu ve větě, chybějící interpunkce či z důvodu modifikace jen části větné stavby (47).

- (46) Uno de los programas de La Torre de Babel – **por desgracia** estropeado en gran parte por las crónicas anomalías de la cámara de Alejandro Pérez – estuvo dedicado precisamente a un grupo de muchachos limeños que emigraron al Cusco donde sobrevivían realizando pintorescos oficios.

Jedno vydání Babylonské věže – **bohužel** značnou měrou pokažené chronickými neduhy kamery Alejandra Péreze – jsme věnovali právě skupině takových mládenců z Limy, kteří odešli do Cuzca a tam se všelijak protloukali v kuriózních zaměstnáních.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 20. 7. 2022. Mario Vargas Llosa – *El hablador*, překl. Anežka Charvátová.)

- (47) Que esta tabulación adolece de un grave error, del que es único culpable el suscrito, a causa de una visión masculinizada del trabajo humano, que, imperdonablemente, le hizo olvidar ciertos condicionamientos privativos del sexo femenino, los mismos que, en este caso, infligen a esa contabilidad una nítida corrección, **por desgracia** en sentido desfavorable para el SVGPFA.

Do tohoto propočtu se však vloudila vážná chyba, za kterou může výhradně podepsaný, v důsledku ryze mužského pohledu na lidskou práci, jehož vinou neodpustitelně zapomněl na jisté svébytné vlastnosti ženského pohlaví, které právě v tomto případě znamenají jednoznačnou úpravu předchozích propočtů, **bohužel** směrem pro SPPPPS nepříznivým.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 20. 7. 2022. Mario Vargas Llosa – *Pantaleón y las visitadoras*, překl. Vladimír Medek.)

Překlad

Překlad	Absolutní frekvence	Relativní frekvence
Bohužel	64	60,38 %
Naneštěstí	25	23,59 %
Nepřeloženo	5	4,72 %
Na neštěstí	4	3,77 %
K něčí smůle	2	1,9 %
Však	1	0,94 %
Snad bohužel	1	0,94 %

Je velká škoda, že	1	0,94 %
V nešťastném případě, že	1	0,94 %
Pohříchu	1	0,94 %
Naštěstí	1	0,94 %
Celkem	106	100 %

Tabulka č. 6: České překlady pragmatického markátoru *por desgracia*

Pragmatický markátor *por desgracia* byl ve většině případů přeložen jako *bohužel* (48), často také ale jako *naneštěstí* (45). Odpovídá tak synonymům *desafortunadamente*, *desgraciadamente* i *lamentablemente*. V pěti případech nebyl markátor přeložen vůbec (49) a v jednom z nich nebyla přeložená ani daná věta (50). Čtyřikrát se objevilo *na neštěstí* (51) jako dvě slova, významový rozdíl oproti *naneštěstí* zde v souladu se *Slovníkem spisovného jazyka českého* (ÚJČ, 2011) nespatřujeme, obě varianty jsou normativní. Přikláníme se spíše k možnosti, že by se mohlo jednat o preferenci samotného překladatele. Tento překlad se totiž vyskytl pouze v dílech Gabriela Garcíi Márqueze, jež přeložil stejný překladatel, na druhou stranu se však tento překladatel nevyhýbá ani variantě *naneštěstí*, nebo *bohužel*.

(48) –“**Por desgracia**, la boda se retrasó quince días, durante los cuales la novia huyó con el capitán y dio a luz ocho hijos.”

“Svatba se **bohužel** o čtrnáct dnů zpozdila a během té doby nevěsta utekla s kapitánem a porodila osm dětí.”

(ÚČNK – InterCorp, cit. 20. 7. 2022. Roberto Bolaño – 2666, překl. Anežka Charvátová.)

(49) Si en casa se enteraban, o **por desgracia** a alguna de las de Loza le daba por espiarnos, con lo envidiosas que eran esas enanas, seguro que se iba a armar la meresunda.

Kdyby se to doma dozvěděli nebo kdyby některou z Lozovic holek, trpaslic závistivých, napadlo nás špehovat, určitě by z toho byl průšvih.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 22. 7. 2022. Julio Cortázar – *Final del juego*, překl. Mariana Housková.)

(50) Pero seréis vos, en libertad, quien elegiréis el camino. Nosotros, **por desgracia**, estamos acostumbrados a ser perseguidos. Es nuestro destino.

Ale je na vás, jakou cestu si na svobodě zvolíte. Takový pak bude náš osud.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 22. 7. 2022. Javier Sierra – *La cena secreta*, překl. Miluše Válková.)

(51) **Por desgracia** –había dicho el presidente en privado– el cambio de fecha a esas alturas no hubiera impedido la muerte de Diana tal como ella ocurrió.

Na nešťestí – jak řekl prezident v soukromí – i kdyby tehdy býval datum změnil, už by to nezabránilo Dianině smrti tak, jak k ní došlo.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 22. 7. 2022. Gabriel García Márquez – *Noticia de un secuestro*, překl. Vladimír Medek.)

Podobně jako u *desgraciadamente*, nebo u *lamentablemente*, se i v tomto případě objevilo několik překladů pomocí *však bohužel*, v relativním poměru jich ale nebylo tolik a ne ve všech případech navíc výrazy *však* a *bohužel* stály vedle sebe. Uvádíme specifický případ, kde je podle našeho názoru překladem naznačeno, kromě vyjádření kontrastu oproti předchozí větě, že *por desgracia* může modifikovat celé souvětí, obě věty, které si významově nijak neprotiřečí (52). Taktéž se *bohužel* objevilo v kombinaci s *ale*, případů však opět nebylo mnoho (53). Nově se vyskytl i jeden případ *však* sousedícího s *nanešťestí* (54) a jeden v kombinaci s *na nešťestí* (55). Jak můžeme vidět na příkladech, *však* může stát jak před markátorem, tak i za ním. Pro nízkou frekvenci jsme tyto vazby započítali k výskytům samostatných částic *bohužel*, *nanešťestí* a *na nešťestí*.

(52) **Por desgracia**, temo que su educación sea deficiente.

Obávám se **však**, že její vzdělání nebude **bohužel** dostačující.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 22. 7. 2022. Eduardo Mendoza – *La verdad sobre el caso Savolta*, překl. Petr Koutný.)

(53) **Por desgracia** no era su caso.

To **ale bohužel** nebyl jeho případ.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 22. 7. 2022. Jorge Bucay, Silvia Salinas – *Amarse con los ojos abiertos*, překl. Ilona Staňková.)

(54) **Por desgracia**, no es sólo vuestra severa curia la que pone trabas a nuestro trabajo.

Naši práci **však nanešťestí** neznesnadňuje jen vaše přísná kurie.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 22. 7. 2022. Javier Sierra – *La cena secreta*, překl. Miluše Válková.)

(55) **Por desgracia**, pocas semanas después ocurrió la revuelta popular del 9 de abril, y tuve que abandonar la ciudad todavía humeante.

Na nešťestí však několik týdnů nato došlo 9. dubna k lidovému povstání, a já jsem musel opustit dosud dýmající město.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 22. 7. 2022. Gabriel García Márquez – *Vivir para contarla*, překl. Vladimír Medek.)

Však se jednou objevilo i úplně samostatně a nahrazovalo tak pragmatický markátor (56). V jednom případě se vyskytla i zajímavá kombinace *snad s bohužel* (57). Opisnou formou byl markátor přeložen hned několikrát. Dvakrát se objevil překlad pomocí vazby *k něčí smůle*. Jednou tak byla přeložená konstrukce *naneštěstí pro někoho* (58), v druhém případě šlo o překlad samostatně stojícího *por desgracia* (59). Po jednom výskytu pak měly obraty *je velká škoda, že* (60) a *v nešťastném případě, že* (61).

(56) **Por desgracia** el pelotón estaba formado por cronopios conscriptos, que en vez de tirar sobre el ex Director General lo hicieron sobre la muchedumbre congregada en la plaza de Mayo, con tan buena puntería que bajaron a seis oficiales de marina y a un farmacéutico.

Popravčí četa **však** byla jako z udělání složena z čerstvě odvedených kronopů, kteří místo aby vystřelili po generálním exřediteli, učinili tak do davu shromážděného na Květnovém náměstí, a to s tak znamenitou muškou, že složili šest důstojníků od námořnictva a jednoho lékárníka.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 22. 7. 2022. Julio Cortázar – *Historias de cronopios y de famas*, překl. Lada Hazaiová.)

(57) Por suerte y **por desgracia**, Claudia no estaba.

Claudia tam zrovna naštěstí nebo **snad bohužel** nebyla.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 22. 7. 2022. Daína Chaviano – *El hombre, la hembra y el hambre*, překl. Alena Jurionová.)

(58) **Por desgracia para ella**, el doctor la percibía como una chiquilla inocente y graciosa, pero chiquilla de todos modos.

K její smůle ji doktor vnímal jako nevinnou a roztomilou dívku, ale každopádně ještě jako dítě.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 22. 7. 2022. Isabel Allende - *Retrato en sepia*, překl. Monika Baďurová.)

(59) Si **por desgracia** un barco se encuentra por allí, los muertos-vivos trepan a bordo y se roban lo que encuentran, el ancla, el timón, los instrumentos del capitán, los cabos y hasta los mástiles.

Je-li **ke své smůle** nablízku nějaká loď, mrtví-živí vyšplhají na palubu a ukradnou všechno, co tam najdou: kotvu, kormidlo, kapitánovy přístroje, lana a dokonce i stěžně.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 22. 7. 2022. Isabel Allende – *El Zorro*, překl. Monika Baďurová.)

(60) **Por desgracia** no se desangraría por ese rasguño insignificante, opinó Isabel.

Isabel mínila, že **je velká škoda, že** z toho bezvýznamného zranění nemůže vykrvácet.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 22. 7. 2022. Isabel Allende – *El Zorro*, překl. Monika Baďurová.)

- (61) Pensó que quizá era mejor entretenerlo sin que aplicara la llama (ardiendo sustancias bituminosas) hasta que al mechero no recargable se le acaba la carga, pero eso podía durar demasiado si **por desgracia** el encendedor estaba recién comprado.

Pomyslel si, že třeba bude lepší Mateua zabavovat, aniž přiloží plamen (a vznítí se živičné substance), dokud jednorázový zapalovač nedohoří, tohle však mohlo trvat příliš dlouho **v nešťastném případě, že** byl zapalovač právě zakoupen.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 22. 7. 2022. Javier Marías – *Corazón tan blanco*, překl. Blanka Stárková.)

Jedinečný byl překlad *pohříchu* (61) a v jednom případě byl markátor dokonce přeložen slovem *naštěstí*, jež má zcela opačný význam (62). Perspektiva, kterou bylo na obsah výpovědi nazíráno, byla totiž zcela změněna. Byla tak přeložena vazba *naneštěstí pro někoho*, jež nám zcela jasně dávala najevo, že na neštěstí pro cizince, v tomto případě, se stalo následující. Překladatelky se však rozhodly na sdělovanou skutečnost pohlédnout z opačné strany, totiž ze strany kapitána, pro kterého byla tato událost příhodná. Jak už bylo párkrát zmíněno, i v případě *por desgracia* se objevila vazba *naneštěstí pro někoho*. Konkrétně se v nalezených výskytech markátoru vyskytla třikrát, v posledním z případů byla přeložena doslovně.

- (61) En esa forma el tipo va viviendo bastante convencido de que no se le escapa nada interesante, hasta que un instantáneo corrimiento a un costado le muestra por un segundo, sin **por desgracia** darle tiempo a saber qué, [...]

V důsledku toho pak žije v přesvědčení, že mu neuniká nic zajímavého, až mu okamžité sklouznutí k jedné straně na vteřinu ukáže, nedávajíc mu **pohříchu** čas, aby poznal co, [...]

(ÚČNK – InterCorp, cit. 22. 7. 2022. Julio Cortázar – *Rayuela*, překl. Vladimír Medek.)

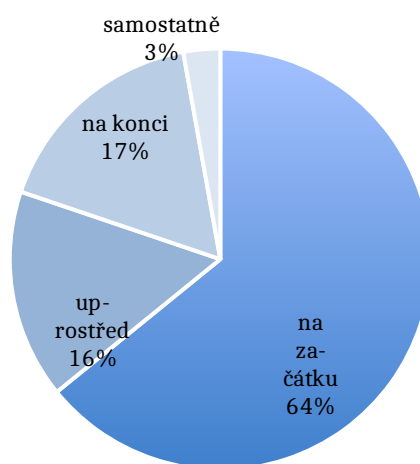
- (62) **Por desgracia para los extranjeros**, se encontraban muy lejos de la civilización, donde era fácil para el capitán cubrir sus rastros.

Cizinci se **naštěstí** nachází daleko od civilizace a pro kapitána nebude složité po nich zahladit stopy.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 22. 7. 2022. Isabel Allende – *La ciudad de las bestias*, překl. Dora Novotná, Jana Novotná.)

Postavení ve větě

Pozice *por desgracia* ve větě

Graf č. 4: Pozice pragmatického markátoru *por desgracia* ve větě

Jak je z grafu č. 4 patrné, pragmatický markátor *por desgracia* se ve většině případů vyskytoval na začátku věty. Poměrně často se ale objevil i uprostřed nebo na konci větné konstrukce. Pokud se vyskytl na začátku, byl oddělen čárkou v 57 % případů. Uprostřed věty byl markátor oddělen interpunkcí ve 13 případech a ve čtyřech případech nikoli. Jednalo se o případy poněkud sporné, přesto ale významově bližší markátoru a syntakticky nezávislé, proto jsme se navzdory chybějící interpunkci rozhodli je nevykloučovat (47, 63).

(63) Los que quieren una revolución de verdad, radical, intransigente, son **por desgracia** hombres ignorantes y sangrientos.

Ti, kteří chtějí skutečnou, radikální, neúprosnou revoluci, jsou, **bohužel**, lidé nevzdělaní a krvežíznivci.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 23. 7. 2022. Carlos Fuentes – *La muerte de Artemio Cruz*, překl. Helena Posseltová.)

V tomto konkrétním případě (63) je velmi zajímavé, že markátor *bohužel* je čárkami oddělen, přestože to v češtině není nutné, a *por desgracia* oddělené nebylo. Pragmatické markátory se v češtině oddělovaly výjimečně, především v případech, kdy, podobně jako v případě (63), překladatelé chtěli naznačit větší pauzu a výraz tak zdůraznit (64).

(64) Pero, **por desgracia**, el manager ya no tiene nada que decir.

Manažér k tomu, **bohužel**, nemá co dodat.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 23. 7. 2022. Juan Carlos Onetti - *Para una tumba sin nombre*, překl. Hedvika Vydrová, Vladimír Uhlíř.)

Zde (64) se také vracíme k problematice *pero* a *ale*, kdy *pero* nemusí být vždy přeloženo a *ale* se naopak může objevit i v případě, kde *pero* v originále uvedeno není.

Na konci věty se pragmatický markátor ve španělštině vyskytl v 18 případech, oddělen čárkou byl patnáctkrát. Ve zbylých třech případech se o PM také jednalo, přestože zde čárka chyběla (65). *Por desgracia* se objevilo i jako samostatné sdělení, ve dvou případech za ním následovala tečka, jednou vykřičník (66).

(65) Hacer un hombre mortal y carnal, de carne y hueso, que respire aire, es cosa fácil, muy fácil, demasiado fácil **por desgracia**... matar a un hombre mortal y carnal, de carne y hueso, que respire aire, es cosa fácil, muy fácil, demasiado fácil **por desgracia**... pero ¿resucitarlo?, ¡resucitarlo es imposible!

Udělat smrtelného a tělesného člověka z masa a kostí, schopného dýchat, je snadné, velice snadné, **naneštěstí** až příliš snadné... Zabít smrtelného a tělesného člověka z masa a kostí, schopného dýchat, je snadné, velice snadné, **naneštěstí** až příliš snadné... Ale vzkřísit ho? Vzkřísit ho je nemožné.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 23. 7. 2022. Miguel de Unamuno – *Niebla*, překl. Alena Ondrušková.)

(66) Sí! **Por desgracia!**

No to teda jo, **bohužel!**

(ÚČNK – InterCorp, cit. 23. 7. 2022. Pedro Almodóvar – *Todo sobre mi madre*, překl. Anežka Charvátová.)

6.6 Por suerte

Překladový slovník

Velký španělsko-český slovník (Dubský, 1999) překládá slovní spojení *por suerte* jako: náhodou, naštěstí.

Výkladový slovník

DLE (RAE, 2014) výraz *por suerte* vůbec neobsahuje, což je poněkud zvláštní vzhledem ke skutečnosti, že v něm najdeme spoustu méně používaných slov a slovních spojení. Na základě analogie s předchozím výrazem *por desgracia* bychom však mohli *por suerte* klasifikovat

jako adverbialní vazbu. Tímto způsobem ho také definuje *Nueva gramática de la lengua española* (RAE, 2009). Co se významu týče, *NGLE* (RAE, s. 2349) uvádí:

La locución adverbial *por suerte* no significa ‘por casualidad’, sino ‘afortunadamente’ (es decir ‘porque la fortuna es o fue buena’).

Por suerte by tedy nemělo znamenat *náhodou*, ale jen *naštěstí*, a je synonymem *afortunadamente*. Uvidíme tedy, zda překlady pragmatického markátoru *por suerte* budou více odpovídat tomu, co říká normativní příručka španělské gramatiky *NGLE* (RAE, 2009), nebo překladům, jež uvádí ve svém slovníku Josef Dubský (1999).

Příklad z korpusu

(67) **Por suerte**, no todo fue tan negro.

Naštěstí nebylo všechno tak černé.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 23. 7. 2022. Javier Sierra – *La cena secreta*, překl. Miluše Válková.)

Vyhledávání v InterCorpu

V subkorpusu španělských originálů jsme našli 219 výskytů výrazu *por suerte*. O evaluativní pragmatický markátor se nejspíše jednalo ve všech případech. Jen v jednom případě jsme měli větší pochybnosti ohledně toho, zda se nejedná o příslovečné určení závislé na adjektivu (68). Z významového hlediska se však k této interpretaci spíše nepřikláníme. Stojí proti nám ještě otázka interpunkce, zda by případný markátor neměl být oddělen čárkou. Jak ale uvidíme v následné analýze výsledků, *por suerte* většinou oddělené čárkou nebylo, přestože se rozhodně o pragmatický markátor jednalo. Je možné, že je *por suerte* tak často používané a že jeho pragmatické použití natolik převažuje, že už mnohým přijde zbytečné ho ve větě nějak oddělovat.

(68) Luego, recreándose en la confirmación de aquella certeza obtenida de las matemáticas, de los instrumentos de a bordo y de su competencia profesional, iba a apoyarse en un ángulo del puente, junto a la sombra silenciosa del timonel, o se ponía un café tibio del termo, contento de encontrarse allí, en un buen barco, en vez de formar parte de aquel otro mundo incómodo, hecho de tierra firme, **por suerte** reducido a un leve resplandor detrás del horizonte.

Poté, co se potěšil potvrzením oné jistoty, kterou mu dávala matematika, palubní přístroje a jeho profesionální zručnost, šel se opřít o zábradlí můstku vedle mlčenlivé postavy kormidelníka nebo si nalil z termosky vlažnou kávu, spokojený, že je tady, na

dobré lodi, místo aby patřil k onomu druhému, nevládnému světu tam na souši, která se teď **naštěstí** scvrkla na mírnou záři za obzorem.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 23. 7. 2022. Arturo Pérez-Reverte – *La carta esférica*, překl. Vladimír Medek.)

Překlad

Překlad	Absolutní frekvence	Relativní frekvence
Naštěstí	203	92,68 %
Náhodou	5	2,27 %
Mít štěstí	2	0,91 %
Bylo to štěstí	1	0,46 %
Štěstí	1	0,46 %
Ještě štěstí, že	1	0,46 %
Ještě že	1	0,46 %
Zaplat' pánbůh	1	0,46 %
Zásahem osudu	1	0,46 %
Což je dobře	1	0,46 %
Ale	1	0,46 %
Nepřeloženo	1	0,46 %
Celkem	219	100 %

Tabulka č. 7: České překlady pragmatického markátoru *por suerte*

Výraz *por suerte* se ve velké většině případů překládal jako *naštěstí* (67). Překlad *náhodou* se však objevil také (69). V pěti případech v sobě překlad pragmatického markátoru skrýval slovo *štěstí*. Konkrétně se jednalo o překlady pomocí slovesa *mít* – *máme štěstí, že* (70), *měli štěstí* (71), ve spojení se slovesem *být* – *bylo to štěstí* (72), nebo v kombinaci s *ještě že* – *ještě štěstí, že* (74). V posledním případě stálo podstatné jméno *štěstí* zcela samostatně (73), jednalo se o reakci na větný ekvivalent z příkladu (72). Částice *ještě že* se jednou objevila i sama (75).

(69) **Por suerte** ya no seguía viendo así, **por suerte** era otra vez Lucio Medina. Pero sólo **por suerte**.

Náhodou už tak přestal vidět, **náhodou** byl znovu Luciem Medinou. Ale jen **náhodou**.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 25. 7. 2022. Julio Cortázar – *Final del juego*, překl. Mariana Housková.)

(70) **Por suerte** es ignorante y vanidoso, **eso actúa a nuestro favor**.

Máme štěstí, že je to člověk hloupý a ješitný.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 25. 7. 2022. Isabel Allende – *La ciudad de las bestias*, překl. Dora Novotná, Jana Novotná.)

(71) Las monjas aseguraron también que los tres soldados heridos se recuperarían, porque **por suerte para ellos** las flechas no estaban envenenadas, en cambio el futuro de Mauro Carías se vislumbraba pésimo.

Jeptišky je dále ujistily, že i tři zranění vojáci se uzdraví; **měli štěstí** a šípy nebyly otrávené. Budoucnost Maura Caríase ovšem viděly černě.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 25. 7. 2022. Isabel Allende – *La ciudad de las bestias*, překl. Dora Novotná, Jana Novotná.)

V příkladu (70) vidíme, že *máme štěstí, že* překládá zároveň i druhou větu. V případě (71) se jedná o překlad vazby *por suerte para alguien – naštěstí pro někoho*, jež zde překvapivě není oddělená čárkami.

(72) –**Por suerte**.

„**Bylo to štěstí!**“

(ÚČNK – InterCorp, cit. 25. 7. 2022. Javier Sierra – *El secreto egipcio de Napoleón*, překl. Miluše Válková.)

(73) –**¿Por suerte?**

„**Štěstí?**“

(ÚČNK – InterCorp, cit. 25. 7. 2022. Javier Sierra – *El secreto egipcio de Napoleón*, překl. Miluše Válková.)

(74) –Etienne fue a casa a buscarnos, **por suerte** todo el mundo tiene la llave –dijo Babs–.

„Etienne k nám šel na návštěvu, **ještě štěstí, že** od našeho bytu mají všichni klíč,“
řekla Babs.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 25. 7. 2022. Julio Cortázar – *Rayuela*, překl. Vladimír Medek.)

(75) [...], y entonces le dije necesito hablar contigo ahora y el padrote de mierda hace como que se toca los huevos, se me queda mirando y me dice ¿qué le pasa, muñeca?, ¿algún problema imprevisto?, y **por suerte** Belano y Requena iban más adelante y no lo oyeron y sobre todo no me vieron, porque [...]

[...], a tak mu povídám, ale já s tebou musím mluvit teď hned, a ten frajer zkurvenej dělá, jako že si sahá na koule, koukne se na mě a spustí, ale copak, holčičko, co se děje? nějaké nepředvídané potíže?, **ještě že** Belano s Requenou šli napřed a neslyšeli ho, a hlavně neviděli mne, protože [...]

(ÚČNK – InterCorp, cit. 25. 7. 2022. Roberto Bolaño – *Los detectives salvajes*, překl. Anežka Charvátová.)

V jednom případě bylo *por suerte* přeloženo jako *zaplat' pánbůh* (76). Jednou se také objevil překlad *zásahem osudu* (77), který významově souvisí s *náhodou*. Také se vyskytl opisný překlad *což je dobře* (78) a jednou bylo *por suerte* jen nahrazeno spojkou *ale* (79). Jak už jsme uváděli například u markátoru *por desgracia*, i zde se někdy překlad *naštěstí* objevil v kombinaci s *ale* (80). Naopak jindy *pero* přeloženo nebylo (81). Jednou také *por suerte* předcházelo *však* (82). V jednom případě nebyl evaluativní pragmatický markátor přeložen vůbec (83). Již zmíněná vazba *por suerte para alguien* se v analyzovaných větných konstrukcích vyskytla celkem třináctkrát a ve většině případů byla přeložená doslovně jako *naštěstí pro někoho* (84), případně jenom jako *naštěstí* (85). Ve čtyřech případech nebyla oddělená čárkami (71).

(76) Duerme muchísimo **por suerte**.

„Už dlouho spí, **zaplat' pánbůh**.“

(ÚČNK – InterCorp, cit. 25. 7. 2022. Julio Cortázar – *Rayuela*, překl. Vladimír Medek.)

(77) [...], todo se prolongó demasiado con Marta Téllez, por eso no llegué a establecer el parentesco o vínculo con Deán ni con aquel Vicente grosero y despótico, con ellos en realidad no lo tengo, yo creo, aunque sí la sensación explicable de haberlo adquirido esa noche, no fue por nuestra voluntad si no lo adquirí ni lo tengo ni lo tendré ya nunca **por suerte**, no por la voluntad de Marta ni por la mía.

[...], s Martou Téllezovou všechno trvalo příliš dlouho, proto jsem se nedostal ke spříznění nebo vytvoření pouta s Deánem ani s tím hrubým a despotickým Vicentem, s nimi ve skutečnosti myslím spřízněn nejsem, ačkoli mám pochopitelný pocit, že jsem se tu noc s nimi spříznil, nebylo to z naší vůle, že k tomu nedošlo, neuskutečnilo se to a **zásahem osudu** se to už nikdy neuskuteční, nikoli z Martiny nebo mé vůle.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 25. 7. 2022. Javier Marías – *Mañana en la batalla piensa en mí*, překl. Marie Jungmannová.)

(78) **Por suerte, créame**, porque esos equilibrios suelen traducirse en la más perfecta monotonía, máxima en un crucero al Japón.

Což je dobře, poněvadž vyrovnanost může být dost monotónní, zvláště při plavbě do Japonska.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 25. 7. 2022. Julio Cortázar – *Los premios*, překl. Blanka Stárková.)

- (79) Fuimos al Bransa y allí nos contó que en Bolivia, una vez, un futbolista "de ese país", que había oído sus programas, se presentó en la radioemisora armado de un revólver, que, **por suerte**, detectaron a tiempo los guardianes.

Šli jsme do Bransy a tam nám Camacho vyprávěl, jak ještě v Bolívii slyšel jeho pořady jakýsi argentinský fotbalista (Camacho řekl "fotbalista odtamtud"), objevil se s revolverem v kapse v rozhlasu, **ale** strážní ho u něj včas našli.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 25. 7. 2022. Mario Vargas Llosa – *La tía Julia y el escribidor*, překl. Libuše Prokopová.)

- (80) **Por suerte** yo no veré todo eso.

Ale toho já už se **naštěstí** nedožiju.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 25. 7. 2022. Ernesto Sabato – *Abaddón el exterminador*, překl. Anežka Charvátová.)

- (81) **Pero por suerte** no iba sola.

Naštěstí jsem nebyla sama.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 25. 7. 2022. Roberto Bolaño – *Los detectives salvajes*, překl. Anežka Charvátová.)

- (82) **Por suerte** no había llegado el momento.

K tomu **však naštěstí** nedošlo.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 25. 7. 2022. Adolfo Bioy Casares – *La invención de Morel*, překl. František Vrhel.)

- (83) **Por suerte**, aunque mi salud deja que desear, mi cabeza sigue en su sitio.

S mým zdravím už to není valné, ale hlavu mám ještě pořád na svém místě.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 25. 7. 2022. Arturo Pérez-Reverte - *La piel del tambor*, překl. Vladimír Medek.)

- (84) **Por suerte para ella**, el somnífero ha sido eficaz.

Uspávací prostředek byl **naštěstí pro ni** účinný.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 25. 7. 2022. Juan Marsé - *La muchacha de las bragas de oro*, překl. Marie Jungmannová.)

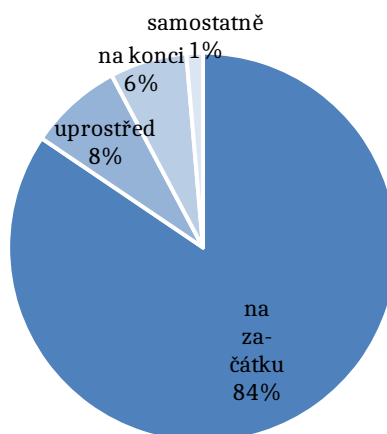
- (85) **Por suerte para él**, desde que conociera a Demetrio Águila no se alojaba en una pensión ni en un hotel ni se pasaba las noches insomne recorriendo garitos y bebiendo, sino que se retiraba a dormir a la casa de la calle Luciérnaga, en la colonia Rubén Darío, propiedad de su amigo, quien le había dado una llave.

Naštěstí od chvíle, kdy se seznámil s Demetriem Águilou, už nebydlel v penzionu ani v hotelu a nemusel trávit bezesné noci pitím a prohledáváním putyk, nýbrž přespával v přítelově bytě v ulici Luciérnaga ve čtvrti Rubén Darío, od něhož dostal klíč.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 25. 7. 2022. Roberto Bolaño – *2666*, překl. Anežka Charvátová.)

Postavení ve větě

Pozice *por suerte* ve větě

Graf č. 5: Pozice pragmatického markátoru *por suerte* ve větě

Ve značné většině případů se *por suerte* nacházelo na začátku věty. V této pozici bylo odděleno čárkou jen v pouhých 30 % případů. Pokud se *por suerte* objevilo uprostřed (86) nebo na konci věty (76, 77), bylo oddělené čárkou zhruba v polovině případů. V několika případech se markátor vyskytl i úplně samostatně jako sdělení o jednom slově, následovala za ním tečka, nebo otazník (72, 73). V češtině se markátor čárkou neodděloval.

(86) Los muchachos, **por suerte**, no tenían prisa.

Chlapci **naštěstí** nespíchali.

(ÚČNK – InterCorp, cit. 25. 7. 2022. Roberto Bolaño – *Los detectives salvajes*, překl. Anežka Charvátová.)

7. ZÁVĚR

Pragmatické markátory jsou v dnešní lingvistice tématem stále poměrně novým, neprobádaným, a proto také zajímavým. Úhlů pohledů, ze kterých se na ně lze dívat, a způsobů, jakými je lze definovat a klasifikovat, je nepřeborné množství a neexistuje zde jediná správná interpretace. My jsme se v této práci pokusili nahlédnout na španělská evaluativní adverbia jako na pragmatické markátory.

Na začátku jsme si definovali pragmatiku, lingvistickou disciplínu zabývající se především významem sdělení v určitém kontextu a tím, co chce mluvčí vyjádřit. Uvedli jsme, že ke strukturalizaci promluvy, k vyjádření postojů mluvčího a k správné interpretaci sdělení napomáhají pragmatické markátory. Z formálního i významového hlediska se jedná o lexikální jednotky různé povahy, jež sdílí řadu vlastností i funkcí s českými částicemi. Částice se jim podobají jak svou syntaktickou nezávislostí ve větěném celku, tak svou rolí v komunikační situaci. Abychom ukázali odlišnosti jednotlivých pojetí pragmatických markátorů ve španělštině, představili jsme dvě klasifikace – klasifikaci Bohumila Zavadila (Zavadil – Čermák, 2010, s. 407-408) a klasifikaci Josého Portolése a Marii Antonii Martín Zorraquino (1999, s. 4081-4082).

Popsali jsme, jak se dělí španělská větná adverbia, definovali jsme adverbia výpovědní a blíže jsme se zaměřili na příslovce evaluativní, jimiž mluvčí hodnotí obsah výpovědi. Evaluativní adverbia jsme se podle Zavadila (Zavadil – Čermák, 2010, s. 407) rozhodli chápat jako pragmatické markátory hodnotící, jež vyjadřují modální význam hodnotící. V češtině jim odpovídají částice emocionální. Cílem této práce bylo především analyzovat výskyty těchto adverbií, jež plní funkci markátorů, v paralelním korpusu InterCorp.

Konkrétně jsme se zaměřili na analýzu výrazů *por suerte*, *por desgracia*, *lamentablemente*, *desgraciadamente*, *desafortunadamente* a *afortunadamente*. Pracovali jsme jen s výsledky z originálních textů španělských a hispanoamerických spisovatelů. Zjišťovali jsme, jakým způsobem se tyto markátory překládají do češtiny, v jaké pozici ve větě většinou stojí a zda jsou oddělené interpunkcí.

Nejčtenějším evaluativním pragmatickým markátorem bylo *por suerte*, jako nejméně časté se naopak ukázalo *desafortunadamente*, jež se nezdá být u současných autorů moc zažité a nevyrovná se tak ani svému antonymu *afortunadamente*. Podle četnosti seřezané pragmatické markátory uvádíme v následujících dvou tabulkách, jež jsou rozdělené podle významu PM. V první tabulce vidíme markátory kladné vyjadřující radost a uspokojení, v druhé tabulce jsou zaneseny markátory záporné, jež vyjadřují lítost a zklamání.

PM	Překlad (Relativní frekvence)		
por suerte	naštěstí (92,7 %)	náhodou (2,3 %)	(mít) štěstí (2,3 %)
afortunadamente	naštěstí (95,5 %)	bohudík (1,5 %)	být štěstí / mít výhodu (1,5 %)

Tabulka č. 8: Shrnutí překladů kladných evaluativních pragmatických markátorů

PM	Překlad (Relativní frekvence)		
por desgracia	bohužel (60,4 %)	naneštěstí (23,6 %)	na neštěstí (3,8 %)
desgraciadamente	bohužel (71,6 %)	naneštěstí (16,4 %)	však bohužel (4,5 %)
lamentablemente	bohužel (88,8 %)	naneštěstí (2,8 %)	však bohužel / žel (2,8 %)
desafortunadamente	bohužel (60 %)	naneštěstí (40 %)	-----

Tabulka č. 9: Shrnutí překladů záporných evaluativních pragmatických markátorů

Co se týče překladů, můžeme konstatovat, že u synonym *por suerte* a *afortunadamente* zcela jasně převážilo *naštěstí*. Dále se u *por suerte* objevil i překlad *náhodou* přesně tak, jak uváděl ve svém slovníku Josef Dubský (1999). Přestože se tedy RAE (2009, s. 2349) vyjádřila, že *por suerte* by tento význam nemělo nést, v textech se tato významová varianta objevit může, byť už je možná na ústupu. U *por suerte* se také vyskytly všelijaké překladové konstrukce obsahující podstatné jméno *štěstí*. *Afortunadamente* bylo výjimečně přeloženo jako *bohudík* nebo opisnou formou jako *jediné štěstí je, že a měl tu výhodu, že*.

Nejčastějším překladem vyjadřujícím negativní hodnocení se překvapivě nestalo *naneštěstí*, nýbrž *bohužel*. *Naneštěstí* bylo druhé nejčastější u všech pragmatických markátorů až na *lamentablemente*, kde se dělilo o svou příčku s *žel* a *však bohužel*. *Desgraciadamente* uvedlo nejčetnější vyskyt vazby *však bohužel*. *Por desgracia* naproti tomu preferovalo *naneštěstí* i s jeho dvouslovnou variantou *na neštěstí*. Potvrdilo se, že všechny výrazy jsou si navzájem synonymy tak, jak ostatně uváděl *Diccionario de la lengua española* (RAE, 2014). Překlady uvedené ve *Velkém španělsko-českém slovníku* došly potvrzení především u *por desgracia* a *lamentablemente*, ostatní evaluativní adverbia slovník neuváděl, příbuzná

adjektiva však překládal tak, že k významu *naneštěstí* (a *naštěstí* u *afortunadamente*) neměly daleko.

Jak už bylo řečeno, nejčtenějšími překlady byly *naštěstí* pro kladné markátory a *bohužel* a *naneštěstí* pro markátory záporné. Ostatní překlady typu *bohudík* nebo *žel* se ukázaly jako velmi ojedinělé. Porovnáme-li ještě četnost synonymních výrazů, jež vyjadřují zklamání a lítost, jako nejčastější se ukázalo být *por desgracia*, následované *desgraciadamente*. Třetí v pořadí bylo *lamentablemente*. Pokud bychom chtěli seřadit podle počtu výskytů všech šest markátorů, *por suerte* by bylo na prvním místě a *afortunadamente* by následovalo za *desgraciadamente*.

Zmiňme ještě zajímavou tendenci emocionálních částic, ale i evaluativních markátorů, občasně se pojit se spojkami *ale* a *však* a vymezovat se tak proti předcházejícímu sdělení. Ukázalo se, že někdy může daná spojka v překladu markátor i zcela nahradit. Jindy si naopak pragmatický markátor či částice vystačí sám/sama a kontrast vyjadřuje i beze spojky.

K pozici pragmatického markátoru ve větě je nutno říct, že z námi analyzovaného vzorku vyplývá, že všechny evaluativní markátory se častěji objevují na začátku věty než uprostřed větné konstrukce či na jejím konci. Podle jednotlivých výskytů se navíc zdá, že mohou stát i zcela samostatně, zejména pokud se jedná o výpovědi, jež jsou součástí přímé řeči. Pokud jde o oddělení čárkou, výrazy byly oddělené zhruba v 50 % případů. *Por suerte* však bylo oddělené asi jen v 30 % případů. Pravidlo, které uvádí RAE (2009, s. 2348-2349), totiž že se evaluativní adverbia oddělují pauzou, se tedy analýzou nepotvrdilo. Domníváme se, že hlavní slovo v této otázce má sám autor, neboť mnohdy výraz nebyl oddělen u jednoho spisovatele a u druhého byl. Roli zde však hrají i jiná kritéria, například kontrétní pozice výrazu ve větě. Vazba *naštěstí* nebo *naneštěstí pro někoho*, jež se vyskytla u většiny markátorů, ve většině případů oddělená čárkou byla.

Zastáváme názor, že pragmatické markátory, ať už evaluativní, či nikoli, jsou tématem velmi zajímavým, kterému má smysl věnovat více pozornosti. Jedná se přece jen o prostředky jazyka, jež napomáhají lepší a srozumitelnější komunikaci. Taktéž by bylo dobré zaměřit se na tyto jednotky nebo jim podobné i v češtině.

RESUMÉ

Cílem této práce bylo popsat evaluativní pragmatické markátory ve španělštině, analyzovat jejich výskyty v paralelním korpusu InterCorp a určit tak jejich české protějšky. Práce se skládá ze dvou částí. Část teoretická se zaměřuje na vymezení evaluativních pragmatických markátorů a definování s tím souvisejících pojmů. Praktická část se pak soustředí na analýzu konkrétních markátorů.

Svou teoretickou část práce zakládá především na odborných knižních publikacích věnujícím se tématům pragmatiky a pragmatických markátorů. Taktéž stojí na informacích čerpaných z gramatik a mluvnic týkajících se jak španělského jazyka, tak jazyka českého. Doplňuje svůj záběr literaturou publikovanou k tématu evaluativních adverbí ve španělštině. Praktická část se opírá zejména o data dostupná v korpusu InterCorp. Dále využívá pomoci slovníků a elektronických zdrojů.

V teoretické části porovnáváme několik možných pojetí lingvistické pragmatiky. Také charakterizujeme pragmatické markátory a představujeme různé pohledy na jejich vymezení. Odlišnosti v pojetích ilustrujeme dvěma klasifikacemi pragmatických markátorů – klasifikací Bohumila Zavadila a klasifikací Josého Portolése a Maríí Antonii Martín Zorraquino. Zaměřujeme se na pragmatické markátory vyjadřující modální význam hodnotící (evaluativní). Dále se věnujeme problematice pragmatických markátorů v češtině. Uvádíme, že protějšky španělských markátorů jsou většinou řazeny mezi částice. Definujeme částice emocionální neboli pociťové. V poslední kapitole teoretické části práce popisujeme španělská větná adverbia, výpovědní příslovce a adverbia evaluativní. Uvádíme skupinu adverbí, jež budeme jako pragmatické markátory analyzovat v korpusu. Jsou jimi: *afortunadamente*, *desafortunadamente*, *desgraciadamente*, *lamentablemente*, *por desgracia* a *por suerte*.

Následující kapitola je věnována popisu paralelního korpusu InterCorp. Taktéž představuje způsob, jakým budeme během analýzy postupovat a jak budou následně zachyceny výsledky. Další kapitola praktické části obsahuje analýzy samotné. Uvádí vždy konkrétní pragmatický markátor, jenž nejprve charakterizuje na základě informací uvedených v překladovém slovníku (*Velký španělsko-český slovník*) a ve výkladovém slovníku *DLE* (*Diccionario de la lengua española*). Dále představuje překlady konkrétního markátoru do češtiny. Pro lepší představu uvádí řadu příkladů přímo z korpusu. Nakonec věnuje pozornost pozici markátoru ve větě, jež je znázorněna grafem, a vyjadřuje se k počtu případů, kdy byl markátor oddělen od věty čárkou.

V závěru shrnujeme výsledky analýzy a porovnááme je s informacemi získanými z odborné literatury. Nejčastějšími protějšky španělských evaluativních markátorů se ukázaly být *naštěstí* pro *afortunadamente* a *por suerte* a *bohužel* pro ostatní výrazy, *naneštěstí* však bylo také časté.

RESUMEN

El objetivo de este trabajo es describir los marcadores pragmáticos evaluativos en el español, analizar sus ocurrencias en el corpus paralelo InterCorp y determinar sus equivalentes checos. El trabajo consta de dos partes. La parte teórica se enfoca en la delimitación de los marcadores pragmáticos evaluativos y en la definición de los conceptos relacionados. La parte práctica se concentra en el análisis de los marcadores concretos.

El trabajo funda su parte teórica principalmente en las publicaciones especializadas que se dedican a los temas de la pragmática y de los marcadores pragmáticos. También se basa en las informaciones obtenidas en las gramáticas que se relacionan tanto con el lenguaje español, como con la lengua checa. Se complementa con la literatura publicada acerca del tema de los adverbios evaluativos en español. La parte práctica se apoya especialmente en los datos disponibles en el corpus InterCorp. Además, aprovecha la ayuda de diccionarios y fuentes electrónicas.

En la parte teórica comparamos varias concepciones posibles de la pragmática lingüística. También caracterizamos los marcadores pragmáticos y presentamos puntos de vista diferentes en cuanto a su delimitación. Las diferencias de las concepciones las ilustramos con dos clasificaciones de los marcadores – una de Bohumil Zavadil y otra de José Portolés y María Antonia Martín Zorraquino. Nos enfocamos en los marcadores pragmáticos que expresan el significado modal evaluativo. Luego nos dedicamos a la problemática de los marcadores pragmáticos en checo. Mencionamos que los equivalentes de los marcadores españoles están generalmente incluidos en las partículas. Definimos las partículas emocionales. En el último capítulo de la parte teórica describimos los adverbios oracionales, los adverbios del enunciado y los adverbios evaluativos. Mencionamos el grupo de los adverbios que vamos a analizar como los marcadores pragmáticos en el corpus. Son los siguientes: *afortunadamente*, *desafortunadamente*, *desgraciadamente*, *lamentablemente*, *por desgracia* a *por suerte*.

El capítulo que sigue está dedicado a la descripción del corpus paralelo InterCorp. También presenta la manera en que vamos a proceder a lo largo del análisis y cómo van a ser registrados los resultados. El capítulo siguiente de la parte práctica contiene los mismos análisis. Menciona siempre el marcador concreto al cual primero caracteriza basándose en las informaciones dadas en el diccionario de traducción (*Velký španělsko-český slovník*) y en el diccionario monolingüe *DLE (Diccionario de la lengua española)*. Luego presenta las traducciones del marcador concreto al checo. Para obtener una idea mejor, menciona muchos

ejemplos directamente del corpus. Al final presta atención a la posición del marcador en la oración, que es representada por un gráfico, y comenta el número de los casos en los que el marcador está separado de la oración por una coma.

En la conclusión resumimos los resultados del análisis y los comparamos con las informaciones obtenidas de la literatura especializada. Como los equivalentes más frecuentes de los marcadores evaluativos españoles resultan *naštěstí* para *afortunadamente* y *por suerte* y *bohužel* para los demás, *naneštěstí*, sin embargo, también es común.

BIBLIOGRAFIE

- CVRČEK, Václav a kol. *Mluvnice současné češtiny*. Praha: Karolinum, 2015.
- DUBSKÝ, Josef. *Velký španělsko-český slovník I. díl A-H*. Praha: Academia, 1999.
- DUBSKÝ, Josef. *Velký španělsko-český slovník II. díl I-Z*. Praha: Academia, 1999.
- HERRERO INGELMO, José Luis. Los adverbios evaluativos emotivo-afectivos: la formación del paradigma. In GARCÉS GÓMEZ, María Pilar. *Los adverbios con función discursiva: Procesos de formación y evolución*. Lingüística Iberoamericana, vol. 57. Frankfurt a. M.: Vervuert, Madrid: Iberoamericana, 2013, s. 65-107.
- HIRSCHOVÁ, Milada. *Pragmatika v češtině*. Praha: Karolinum, 2013.
- KOMÁREK, Miroslav – Jan KOŘENSKÝ, Jan PETR a kol. *Mluvnice češtiny (2)*. Praha: Academia, 1986.
- KOVACCI, Ofelia. El adverbio. In BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*. Madrid: Espasa Calpe, 1999, s. 705-786.
- MARTÍN ZORRAQUINO, María Antonia – José PORTOLÉS. Los marcadores del discurso. In BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*. Madrid: Espasa Calpe, 1999, s. 4051-4213.
- PORTOLÉS, José. *Pragmática para hispanistas*. Madrid: Editorial Síntesis, 2004.
- RAE, Real Academia Española. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009.
- REYES, Graciela. *El abécé de la pragmática*. Madrid: Arco Libros, 1995.
- ŠTÍCHA, František a kol. *Akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia, 2013.
- ZAVADIL, Bohumil – Petr ČERMÁK. *Mluvnice současné španělštiny*. Praha: Karolinum, 2010.
- ZAVADIL, Bohumil – Petr ČERMÁK. *Sintaxis del español actual*. Praha: Karolinum, 2019.

Elektronické zdroje:

- ČERMÁK, P. – M. VAVŘÍN – A. J. ZASINA. *Korpus InterCorp – španělština, verze 14 z 31. 1. 2022*. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha. [online]. 2022. [cit. 2022-07-09 – 2022-07-26]. Dostupné z: <http://www.korpus.cz>
- ČNK (Český národní korpus), *Co je to korpus?, Kdo jsme?*. [online]. 2022. [cit. 2022-07-26]. Dostupné z: <https://www.korpus.cz/>
- RAE, Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española*. 23. ed. [online]. 2014. [cit. 2022-07-26]. Dostupné z: <https://dle.rae.es/>
- ÚČNK (Ústav Českého národního korpusu) FF UK. *Profil ústavu*. [online]. 2015. [cit. 2022-07-26]. Dostupné z: <https://ucnk.ff.cuni.cz/cs/ustav/profil-ustavu/>
- ÚJČ (Ústav pro jazyk český). *Slovník spisovného jazyka českého*. [online]. 2011. [cit. 2022-07-26]. Dostupné z: <https://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?db=ssjc>
- WIKI Český národní korpus, Michal ŠKRABAL. *Jaké korpusy zpřístupňuje Český národní korpus?*. [online]. 2022a. [cit. 2022-07-26]. Dostupné z: <https://wiki.korpus.cz/doku.php/cnk:uvod>
- WIKI Český národní korpus, Michal ŠKRABAL. *Korpus InterCorp*. [online]. 2022b. [cit. 2022-07-26]. Dostupné z: <https://wiki.korpus.cz/doku.php/cnk:intercorp>